

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Аудит, облік та оподаткування»

«Допущено до захисту»
зав. кафедрою аудиту, обліку та
оподаткування
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
«21» грудня 2023 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
«Фінансова звітність та її аналіз в системі управління
діяльністю суб'єкта господарювання»

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ООУ-22 М (1,4)
ОПП «Облік і оподаткування в
управлінні підприємницькою
діяльністю та державним
сектором економіки»
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
_____ Козакевич Д.С.

« 21 » грудня 2023 р.

Керівник проекту
к.е.н., доцент

_____ Ірина АНДРОЩУК

« 21 » грудня 2023 р.

Рецензент

к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних
відносин

_____ Дар'я НАСИПАЙКО

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра аудиту, обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма
Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю
та державним сектором економіки

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
к.е.н., професор
Олена МАГОПЕЦЬ
« 21 » грудня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Козакевич Діана Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту)

Фінансова звітність та її аналіз в системі управління діяльністю суб'єкта господарювання

2. Керівник роботи (проекту)

Андрощук Ірина Іванівна , кандидат економічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 21 грудня 2023 р.

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи

(проекту)

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів аналізу фінансової звітності з метою оцінки фінансового стану та використання її показників в системі управління діяльністю суб'єктом господарювання

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Узагальнення матеріалів переддипломної практики	02.10.2023 р. – 15.10.2023 р.	Виконано
2.	Огляд літературних джерел, узагальнення нормативних та законодавчих документів	16.10.2023 р. – 05.11.2023 р.	Виконано
3.	Написання основного змісту випускної кваліфікаційної роботи	06.11.2023 р. – 03.12.2023 р.	Виконано
4.	Оформлення випускної кваліфікаційної роботи	04.12.2023 р. – 12.12.2023 р.	Виконано
5.	Отримання відгуку наукового керівника	13.12.2023 р. – 18.12.2023 р.	Виконано
6.	Представлення випускної кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри аудиту, обліку та оподаткування	21.12.2023 р.	Виконано

Дата видачі завдання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис керівника

_____ (прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« 02 » жовтня 2023 р.

Підпис здобувача

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Козакевич Д.С. Фінансова звітність та її аналіз в системі управління діяльністю суб'єкта господарювання. Випускна кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою діяльністю та державним сектором економіки». Центральноукраїнський національний технічний університет Міністерства освіти і науки України. Кропивницький, 2024.

В першому розділі розкрито теоретичні основи фінансової звітності та її аналізу, описано сутність та класифікацію інформаційного забезпечення системи управління підприємством, місце фінансової звітності в даній системі, охарактеризовано напрямки аналізу фінансової звітності. В другому розділі наведено характеристику вагонного господарства Укрзалізниці, представлено оцінку фінансової стійкості виробничого підрозділу служби вагонного господарства ремонтного вагонного депо Знам'янка регіональної філії «Одеська залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця», результативності діяльності та ефективності використання активів з використанням даних балансу та звіту про фінансові результати, наведено приклад використання узагальнюючих (бальних, рейтингових) методик. В третьому розділі запропоновані напрями вдосконалення аналізу фінансової звітності в системі управління діяльністю підприємства, обґрунтовані пріоритетні напрями аналізу з урахуванням інформаційних потреб користувачів, описано процедури прийняття рішень щодо фінансового оздоровлення на основі аналізу фінансової звітності.

Ключові слова: система управління, інформаційне забезпечення, фінансова звітність, фінансовий аналіз, баланс, звіт про фінансові результати, фінансова стійкість, бальні методики, групи ризику, фінансове оздоровлення.

ANNOTATION

Kozakevich Diana. Financial reporting and its analysis in the system of management of the activity of business entity. Graduate qualification work for the second (master's) higher education degree in specialty 071 “Accounting and taxation” of the educational-professional program “Accounting and taxation in management of business structures and the public sector of the economy”. Central Ukrainian National Technical University Ministry of Education and Science of Ukraine. Kropyvnytskyi, 2024.

In the first chapter, the theoretical foundations of financial reporting and its analysis are disclosed, the essence and classification of the information support of the enterprise management system, the place of financial reporting in this system, and the directions of financial reporting analysis are described. In the second section, the characteristics of the wagon economy of Ukrzaliznytsia are presented, the assessment of the financial stability of the production unit of the wagon economy service of the Znamyanka repair wagon depot of the regional branch "Odesa Zaliznytsia" of the joint-stock company "Ukrainian Railway" is presented, the effectiveness of activities and the efficiency of the use of assets using balance sheet data and a report on financial results, an example of the use of summarizing (scoring, rating) methods is given. In the third section, the directions for improving the analysis of financial statements in the enterprise activity management system are proposed, the priority directions of the analysis based on the information needs of users are substantiated, and the decision-making procedures for financial improvement based on the analysis of financial statements are described.

Keywords: management system, information support, financial reporting, financial analysis, balance sheet, report on financial results, financial sustainability, scoring methods, risk groups, financial recovery.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ АНАЛІЗУ	12
1.1. Сутність та класифікація інформаційного забезпечення системи управління підприємством	12
1.2. Економічна сутність фінансової звітності та її місце в інформаційному забезпечення системи управління	20
1.3. Напрямки аналізу фінансової звітності	28
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ «ВЧДР-7 ЗНАМ'ЯНКА»	46
2.1. Характеристика вагонного господарства Укрзалізниці та організаційно-економічна характеристика «ВЧДР-7 Знам'янка».....	46
2.2. Оцінка фінансової стійкості «ВЧДР-7 Знам'янка» з використанням даних балансу	57
2.3. Аналіз результативності діяльності «ВЧДР-7 Знам'янка» та ефективності використання активів з використанням даних балансу та звіту про фінансові результати	66
2.4. Застосування узагальнюючих методик оцінки фінансового стану підприємства.....	73
Висновки до розділу 2	84
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	85
3.1. Вибір пріоритетних напрямів аналізу фінансової звітності з урахуванням інформаційних потреб зовнішніх користувачів.....	85
3.2. Прийняття рішень щодо фінансового оздоровлення на основі аналізу фінансової звітності	92
Висновки до розділу 3	97
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ.....	117

ВСТУП

Актуальність теми, необхідність її наукової та практичної розробки. Для будь-якого суб'єкта господарювання надзвичайно важливим є ефективна система управління, яка забезпечує досягнення цілей його діяльності, виконання оперативних, стратегічних та тактичних завдань. Система управління потребує в свою чергу якісної системи інформаційного забезпечення, для того щоб мати можливість виконувати функції. Якщо брати традиційні функції управління, то до них належать планування, організація, контроль, мотивація, регулювання, керівництво та інші. Виконання будь-якої з них потребує інформації, яка може бути абсолютно різною за формою, змістом. Але безперечно, що якість рішень з управління підприємством визначається якістю використаних джерел інформації.

Облік формує значну частину інформаційних ресурсів, серед яких важливе місце належить саме звітності, яка може бути податковою, фінансовою, статистичною. Фінансова звітність має важливе і пріоритетне значення через те, що вона публікується і є доступною зовнішнім користувачам, які можуть оцінювати якість управління за допомогою показників фінансової звітності. Саме тому актуальними є дослідження, спрямовані на використання фінансової звітності у процесі управління підприємством, підвищення її якості, доречності, релевантності як основного елементу інформаційного забезпечення прийняття рішень.

Ці питання розглядаються різними вченими, які присвятили свій науковий шлях питанням аналізу, управління та обліку. Значний внесок щодо питань фінансової звітності зробили такі відомі українські науковці, як: М.Т. Білуха, О.М. Брадул, А.М. Герасимович, Й.Я. Даньків, В.І. Єфіменко, Г.Г. Кірейцев, М.Д. Корінько, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, А.М. Кузьмінський, В.Г. Лінник, М.Р. Лучко, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, М.Я. Остап'юк, О.А. Петрик, М.С. Пушкар, А.В. Рабошук,

В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, М.М. Шигун та інші. Проблемам фінансового аналізу, використання даних фінансової звітності в процесі управління присвячені праці таких вчених, як: Б. Грабовецького, Л. Івченко, Т. Пожуєвої, Г. Савицької, О. Сарапіної, О. Федорченко та інших. Разом з тим, питання використання даних фінансової звітності в процесі управління залишаються актуальними та важливими і потребують додаткової розробки.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів аналізу фінансової звітності з метою оцінки фінансового стану та використання її показників в системі управління діяльністю суб'єктом господарювання

Враховуючи визначену мету в кваліфікаційній роботі були поставлені та вирішені наступні **завдання**:

- дослідити сутність, призначення, мету фінансової звітності, види користувачів фінансової звітності та їх інформаційні потреби, які можуть забезпечуватися за допомогою фінансової звітності;
- дослідження основних принципів підготовки, складу та якісних характеристик фінансової звітності;
- визначення основних напрямків аналізу фінансової звітності, показників, які можуть бути розраховані на підставі її форм та використання в процесі прийняття рішень при управлінні суб'єктом підприємницької діяльності;
- дослідження інформаційних можливостей компонентів фінансової звітності та їх використання при проведенні аналізу фінансового стану підприємства;
- здійснення комплексного аналізу фінансової звітності досліджуваного підприємства з використання простих прийомів аналізу та з використанням рейтингових методів;
- обґрунтувати пріоритетні напрямки аналізу фінансової звітності,

враховуючи існуючі вимоги регуляторних органів та нормативних документів, зокрема, визначення ризикованості підприємства (груп ризику);

– обґрунтувати підходи щодо розробки шляхів фінансового оздоровлення підприємства за результатами аналізу фінансової звітності.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження обрано підприємства України. Конкретні дослідження проводилися з використанням матеріалів виробничого підрозділу служби вагонного господарства ремонтного вагонного депо Знам'янка регіональної філії «Одеська залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

Предмет дослідження є фінансова звітність (баланс та звіт про фінансові результати), методика аналізу її показників та напрями використання в системі управління .

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовувалася система загальнонаукових методів аналізу, зокрема положення діалектичного методу пізнання процесів і явищ у їх взаємозв'язку та розвитку, методи порівняння, систематизації та узагальнення, методи та прийоми економічного аналізу (горизонтальний аналіз вертикальний аналіз, аналіз коефіцієнтів (відносних показників), порівняльний аналіз тощо).

Інформаційне забезпечення проведених досліджень. Для дослідження вищезазначених питань були використані такі джерела інформації: організаційні документи, дані обліку та фінансової звітності виробничого підрозділу служби вагонного господарства ремонтного вагонного депо Знам'янка регіональної філії «Одеська залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця», законодавчі та нормативно-правові документи України, що регулюють порядок складання фінансової звітності, аналізу фінансової звітності підприємств, наукова, навчальна, методична література з питань фінансової звітності та аналізу її показників.

Результати, отримані в ході написання кваліфікаційної роботи, полягають у всебічному вивченні, системному аналізі та узагальненні теорії

та практики аналізу фінансової звітності та використання його результатів в процесі управління підприємствами. Теоретична та практична значимість отриманих результатів полягає у наступному:

- здійснено системний аналіз та класифікацію комплексного інформаційного забезпечення системи управління підприємством, яке складає базу для оцінки фінансового стану та аналізу фінансово-господарської діяльності, та обґрунтовано інформаційні можливості кожного з п'яти блоків ;

- запропоновано до використання в процесі аудиту фінансового стану підприємства бальні (рейтингові) оцінки, проаналізовано їх позитивні сторони та недоліки, обґрунтовано напрямки їх використання та можливі рішення, які можуть бути прийняті на їх основі;

- запропоновано механізм розробки напрямків щодо покращення фінансового стану як обов'язкового елементу роботи за наслідками аналізу фінансової стану, який включає два блоки процедур: процедури оцінки впливу системи заходів по фінансовому оздоровленню на показники оцінки фінансового стану; процедури вибору оптимальної системи заходів по фінансовому оздоровленню підприємства;

- визначені та класифіковані напрямки, за допомогою яких користувачі фінансової звітності можуть задовольнити свої інформаційні потреби; напрямки представлені у вигляді п'яти груп, а саме: шляхом просто ознайомлення з основними показниками; шляхом розрахунку відносних (аналітичних) показників на основі даних різних компонентів фінансової звітності; шляхом прогнозування (вибудовування тенденцій) основних показників діяльності підприємства; шляхом використання моделей прогнозування банкрутства, фінансової неплатоспроможності; шляхом побудови прогнозних фінансових звітів;

- обґрунтовано, що фінансова звітність є важливим джерелом як фінансового (зовнішнього), так і управлінського (внутрішнього) аналізу,

відповідно обґрунтовано визначення фінансового та управлінського аналізу, які не прив'язані до фінансової звітності, а враховують відмінності в таких елементах, як: основні об'єкти, джерела інформації, доступність джерел інформації;

- обґрунтовані пріоритетні напрямки аналізу фінансової звітності, виходячи з сучасних вимог до регулювання підприємницької діяльності, зокрема в сфері податкових відносин, виходячи з класифікації платників податків – підприємств за групами ризику та визнання, що показники фінансово-господарської діяльності, а, відповідно, і фінансової звітності мають суттєвий вплив на оцінювання підприємства як платника податків; доведено необхідність врахування системою управління підприємством показників, які свідчать про «зони ризику» в діяльності підприємства, та те, як вони відображаються у фінансовій звітності.

Практичне значення одержаних результатів дипломного дослідження полягає в тому що, даний матеріал може бути використаний підприємствами в процесі управління, при обґрунтуванні заходів з фінансового оздоровлення, а також при визначенні їх місця в групі ризиків.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження оприлюднені на наукових конференціях студентів та магістрантів Центральноукраїнського національного технічного університету, зокрема на LVII конференція здобувачів вищої освіти університету (20 квітня 2023 р.) та XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально--економічних систем» (30 листопада 2023 р., м. Кропивницький, Україна). Основні положення й результати дослідження опубліковано у тезах загальним обсягом 0,17 др. арк. «Використання даних фінансової звітності в процесі управління діяльністю суб'єкта господарювання» в Матеріалах XI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах

інноваційної трансформації соціально--економічних систем» 30 листопада 2023 р.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

В першому розділі «Теоретичні основи фінансової звітності та її аналізу» розкрито теоретичні основи фінансової звітності та її аналізу, описано сутність та класифікацію інформаційного забезпечення системи управління підприємством, місце фінансової звітності в даній системі, охарактеризовано напрямки аналізу фінансової звітності.

В другому розділі «Аналіз фінансової звітності «ВЧДР-7 Знам'янка» наведено характеристику вагонного господарства Укрзалізниці, представлено оцінку фінансової стійкості виробничого підрозділу служби вагонного господарства ремонтного вагонного депо Знам'янка регіональної філії «Одеська залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця», результативності діяльності та ефективності використання активів з використанням даних балансу та звіту про фінансові результати, наведено приклад використання узагальнюючих (бальних, рейтингових) методик.

В третьому розділі «Напрямки вдосконалення аналізу фінансової звітності в системі управління діяльністю суб'єкта господарювання» запропоновані напрями вдосконалення аналізу фінансової звітності в системі управління діяльністю підприємства, обґрунтовані пріоритетні напрями аналізу з урахуванням інформаційних потреб користувачів, описано процедури прийняття рішень щодо фінансового оздоровлення на основі аналізу фінансової звітності.

Обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 102 сторінках, її положення проілюстровані 17 таблицями та 11 рисунками. Список використаних джерел налічує 99 найменувань і викладений на 14 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ЇЇ АНАЛІЗУ

1.1. Сутність та класифікація інформаційного забезпечення системи управління підприємством

Основним елементом системи забезпечення діяльності керівників та іншого управлінського персоналу є інформаційне забезпечення системи управління підприємством. Дана система включає сукупність різноманітних інформаційних ресурсів, які необхідні для виконання різноманітних аналітичних і управлінських процедур, які забезпечують прийняття рішень щодо різних напрямів діяльності суб'єкта підприємницької діяльності. Інформаційне забезпечення важливе, але разом з ним використовується правове, кадрове, технічне і багато інших складових.

Питання щодо аналітичності інформаційної бази є доволі дискусійним. Не лише в нашій країні, а і за кордоном вважалося, що чим більший обсяг даних є доступним для аналітичної обробки, тим більш ефективне рішення може бути отримано. Використання значних обсягів, поданих для аналізу даних, призводила до того, що керівника або спеціаліста захльостував їх безсистемний потік; часто він був навіть не в змозі ознайомитися з ними, не кажучи вже про аналіз та свідоме використання.

Фінансова звітність є найбільш достовірним інформаційним забезпеченням процесу аналізу фінансово-господарської діяльності і вибору найоптимальнішого управлінського рішення. Тому виникає природне бажання розширити кількість показників, які включаються безпосередньо до річного звіту підприємств. В різних країнах по-різному вирішують дану проблему, проте домінує тенденція, яка полягає в тому, що питання про обсяг даних, що надаються в звіті, підприємство вирішує самостійно, орієнтуючись на рекомендації органів, які займаються регулюванням обліку

в даній країні.

Вимога достатньої точності вихідних для аналізу даних особливо актуальна у відношенні відомостей, які готуються в системі бухгалтерського обліку. Поняття «бухгалтерія» та «точність» розглядаються як взаємопов'язані, а дані, що генеруються бухгалтером, вважалися найбільш, а нерідко і абсолютно точними у порівнянні з будь-якими іншими відомостями економічного характеру. В останні роки відбувається повільне, але постійне переосмислення цих понять. Причин тому декілька, але головна з них, скоріше за всього, полягає в свідомому суттєвому ослабленні ступеню централізованого регулювання обліку. Надання бухгалтерам певної свободи у виборі методів обліку та алгоритмів розрахунку призводить до того, що наприклад, один з основних показників – прибуток – можна розрахувати з тим або іншим ступенем точності. Точно також можна оцінювати точність інших оцінок, які генеруються в системі обліку - їх точність відносна. Це необхідно розуміти будь-якому користувачу, що здійснює порівняльний аналіз даних річних звітів різних підприємств.

Це – один з аспектів поняття точності; другий аспект – більш очевидний та зводиться до питання, з якою точністю слід надавати дані аналітику або наскільки точними є дані, які доступні для аналізу. Безумовно, однозначної відповіді на це питання бути не може; слід лише пам'ятати, що надлишкова, недоречна точність як в даних, так і розрахунках, не завжди корисна, а іноді просто шкідлива хоча б тим, що завдяки акцентуванню уваги сутність справи підмінюється другорядними за суттю характеристиками.

Враховуючи, що інформація виступає необхідним елементом процесу управління будь-якою соціально-економічною системою, для здійснення грамотного та ефективного управління необхідно мати в наявності належне інформаційне забезпечення, під яким розуміють:

інформаційні потоки, необхідні для управління економічними та

виробничими процесами [28, с. 30];

безперервний та цілеспрямований добір необхідних інформаційних показників, що використовуються для здійснення оцінки, аналізу, планування, а також підготовки відповідних управлінських рішень за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства [95];

систему одержання, оцінки, зберігання та переробки даних, створену з метою вироблення управлінських рішень [39].

Узагальнюючи інформаційне забезпечення включає усю можливу інформацію, необхідну для управління господарськими процесами, що міститься в джерелах або інформаційних системах – таке визначення акцентує увагу на наповненні інформаційного забезпечення. З іншого боку, під інформаційним забезпечення можна розглядати сукупність інформаційних ресурсів та способів їх організації, необхідних і придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують фінансово-господарську діяльність даного підприємства – в цьому визначенні звертається увагу і на джерела і на способи їх організації. Саме друге визначення є більш правильним і повним.

Інформаційна база або інформаційне забезпечення, яке використовується для аналізу фінансового стану та фінансово-господарської діяльності підприємства представлена на рис. 1.1.

Розглянемо характеристику основних елементів інформаційної бази, яка використовується для оцінки фінансового стану та аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Як свідчать наведені дані, усі інформаційні ресурси можуть бути згрупована в 5 груп: відомості регулятивно-правового характеру, відомості нормативно-довідкового характеру, дані системи бухгалтерського обліку, статистичні дані, несистемні дані. Інформація перших двох груп є в значній мірі довідковою, оскільки дає інформацію про засади формування даних або про необхідність формування та аналізу певної групи даних. Три інші групи

накопичують дані, які безпосередньо підлягають аналізу.

Перша група включає в себе відомості регулятивно-правового характеру, які охоплюють такі нормативні та законодавчі документи, як: закони, постанови, укази, методики, положення, рекомендації, листи тощо, тобто документи, які визначають, в першу чергу, правову основу діяльності підприємства та правову основу в цілому підприємницької діяльності або її регулювання. З одного боку, вказані нормативні та законодавчі документи не мають відношення до оцінки та аналізу фінансової звітності, використання її результатів, але ця група є надзвичайно важливою, що можна пояснити такими причинами.

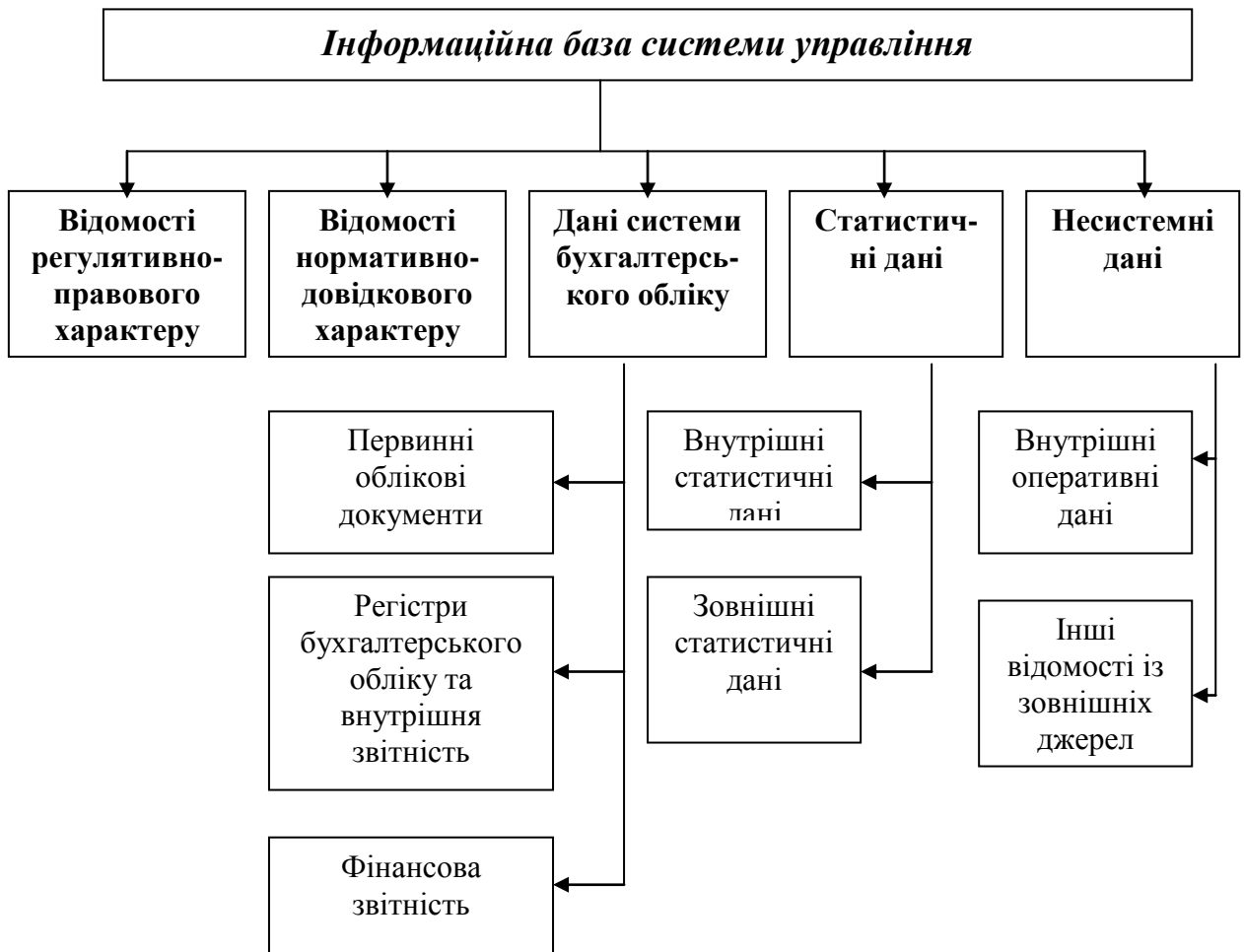

Рис. 1.1 Класифікація інформаційної бази системи управління підприємством, що використовується для оцінки фінансового стану та аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

По-перше, ці нормативні та законодавчі документи визначають зміст, склад, порядок представлення та подання джерел інформаційних даних: наприклад, вимоги до організації обліку та формування фінансової звітності, визначення змісту її показників, порядок оприлюднення звітності. По-друге, деякі з документів містять положення, які є важливими для здійснення аналітичних розрахунків: наприклад, порядок виплати дивідендів, формування резервного фонду, критерії визнання банкрутом, критичні обмеження для окремих показників оцінки фінансового стану (наприклад, для державних підприємств) тощо. Всі документи даної групи можна умовно поділити на три групи: документи загально-правового характеру, документи, що регламентують облік та звітність, інші документи (наприклад, податковий кодекс, бюджетний кодекс, законодавство, що регулює фінансові інститути, ринок цінних паперів тощо). Інформацію цієї групи необхідно враховувати тому, що представлені в ньому документи містять положення, які є обов'язковими для виконання. Крім того, жодна з господарських операцій, як і жодна система обліку та аналізу, не можуть належним чином функціонувати без врахування умов, вимог, положень діючих нормативно-правових документів.

До другої групи входять нормативні документи державних органів (Міністерства фінансів, Національного банку України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України та інші), міжнародних організацій та різних інститутів, в тому числі фінансових, які містять положення та норми, що визначають вимоги до діяльності суб'єктів підприємницької діяльності і в першу чергу діяльності фінансової, оскільки основа формалізованого аналізу – все ж такі дані, які виражені у вартісній оцінці або розраховані на основі вартісних показників. В якості прикладу можна навести дані, що надаються Національним банком України щодо різних процентних ставок, нормативні та рекомендаційні документи, які містять граничні значення показників щодо визнання структури балансу

незадовільною. Не всі документи цієї групи містять положення, які є обов'язковими для виконання але вони в будь-якому випадку відіграють важливу роль при аналізі та оцінці фінансового стану підприємства.

Третя група включає дані системи бухгалтерського обліку як єдиного систематизованого інформаційного ресурсу. Значимість окремих елементів цього блоку для аналізу різна. Наприклад, первинні облікові документи (прибуткові касові ордери, товарно-транспортні накладні, виписки банку та інші), а також реєстри бухгалтерського обліку (різні таблиці, журнали, відомості, передбачені системою бухгалтерського обліку для переносу відомостей з первинних документів з метою їх подальшого узагальнення) використовуються в основному у внутрішньому аналізі.

Дані внутрішньогосподарського (управлінського) бухгалтерського обліку надаються керівництву підприємства для прийняття відповідних рішень щодо витрат: за видами виробів (послуг, робіт); за місцями їх виникнення (виробничі підрозділи); за класифікаційними ознаками (постійні та змінні); за калькуляційними статтями; за економічними елементами; за періодами тощо.

Облік витрат за місцями виникнення дає можливість контролювати формування затрат і відповідальність щодо їх доцільності та обґрунтовано розподіляти непрямі витрати за носіями витрат. Дані обліку за носіями витрат (калькулювання собівартості одиниці продукції, робіт чи послуг) використовують для порівняння ціни продажу і собівартості. Облік за носіями тільки прямих витрат (без розподілу постійних витрат) дає змогу визначати маржинальний дохід на виріб як різницю між ціною реалізації та прямими витратами, розмір якого істотна інформація для керівництва підприємства, оскільки він показує «внесок» виробу в покриття постійних витрат і, отже, у прибуток підприємства.

З метою поглибленого аналізу фінансового стану підприємства вибірково, на запит, можна скористатися даними з первинних документів,

оборотних відомостей за аналітичними та синтетичними рахунками, наприклад: про часткову або повну інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків; про структуру дебіторської та кредиторської заборгованості за видами, термінами оплати та носіями; про виконання кредитних угод; про непродуктивні видатки та розкрадання матеріальних цінностей тощо.

На фінансову звітність поняття комерційної таємниці не розповсюджується, а певна група і значна підприємств повинна публікувати свою звітність.

Четвертий блок включає статистичні дані, які умовно можна підрозділити на два масиви: статистичні дані, які формуються централізовано (на схемі вони представлені у вигляді загальноекономічної та фінансової статистики) та внутрішня статистика. До першого масиву входить офіційна статистика, які публікується регулярно та має загальноекономічну спрямованість (індекси цін, динаміка загальноекономічних показників в різних розрізах та інші) та фінансова статистика (динаміка процентних ставок, дані про курси валют тощо). До другого масиву включені статистичні дані по підприємству по основним показникам, які не відображаються в фінансовій звітності (товарооборот, чисельність працюючих, структура фонду оплати праці, собівартість одиниці продукції).

Дані зі стандартних обов'язкових форм державної статистичної звітності, що затверджуються Державним комітетом статистики України, можна використовувати для аналізу фінансового стану підприємств різних галузей економіки та промисловості, дослідження кількісних залежностей фінансових аналітичних показників на макрорівні. В основному використовуються такі форми статистичної звітності (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Перелік можливих форм фінансової звітності

№	Назва форми	Коротка назва форми
Наука та інновації		
1	Обстеження інноваційної діяльності підприємства	№ 2-інновація (один раз на два роки)
2	Звіт про здійснення наукових досліджень і розробок	№ 3-наука (річна)
Економічна діяльність		
1	Структурне обстеження підприємства	№ 1-підприємництво (річна)
2	Структурне обстеження підприємства	№ 2-підприємництво (річна)
3	Звіт про площі та валові збори сільськогосподарських культур, плодів, ягід і винограду	№ 29-сг (річна)
4	Звіт про основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств	№ 50-сг (річна)
5	Звіт про посівні площі сільськогосподарських культур	№ 4-сг (річна)
6	Звіт про збирання врожаю сільськогосподарських культур	№ 37-сг (місячна)
7	Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) сільського господарства	№ 2-ферм (річна)
8	Звіт про реалізацію продукції сільського господарства	№ 21-заг (річна)
9	Звіт про реалізацію продукції сільського господарства	№ 21-заг (місячна)
10	Звіт про товарооборот торгової мережі	№ 1-торг (місячна)
11	Звіт про продаж і запаси товарів у торговій мережі	№ 3-торг (квартальна)
12	Звіт про обсяг оптового товарообороту	№ 1-опт (місячна)
13	Звіт про продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі	№ 1-опт (квартальна)
14	Звіт про капітальні інвестиції	2-інвестиції (квартальна)
15	Звіт про обсяги реалізованих послуг	№ 1-послуги (квартальна)
16	Анкета обстеження економічної діяльності підприємства	№ 1-PCO (вд) (1 раз на рік)
17	Анкета обстеження стану економічної активності підприємства	№ 1-PCO(актив) (1 раз на рік)
Ринок праці		
1	Звіт про заборгованість з оплати праці	№ 3-борг (місячна)
2	Звіт із праці	№ 1-ПВ (місячна)
3	Звіт із праці	№ 1-ПВ (квартальна)
4	Звіт про витрати на утримання робочої сили	№ 1-PC (один раз на чотири роки)

П'ята група включає інформаційні ресурси, які умовно названі несистемними. Зміст назви полягає в тому, що ці дані, по-перше, жорстко не систематизовані по складу, структурі, періодичності змін тощо, по-друге, не є обов'язковими, тобто формування цього ресурсу та його використання є виключною компетенцією самого підприємства. Основні елементи цього блоку – внутрішні оперативні дані та інші відомості із зовнішніх джерел. Внутрішні оперативні дані представляють собою відомості, які циркулюють між лінійними та/або функціональними підрозділами. До інших відомостей із зовнішніх джерел відносять публікації в різних засобах масової інформації, неофіційні дані, інформація, яка отримана в ході особистих контактів та інші. Дані цього блоку не обов'язково мають фінансову природу.

1.2. Економічна сутність фінансової звітності та її місце в інформаційному забезпечення системи управління

У відповідності з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до звітів. Суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання подають лише баланс та звіт про фінансові результати.

Компоненти фінансової звітності відображають різні аспекти господарських операцій і подій за звітний період, відповідну інформацію попереднього звітного періоду, розкриття облікової політики та її зміни, що робить можливим ретроспективний та перспективний аналіз діяльності підприємства (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Призначення основних компонентів фінансової звітності

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
Баланс	Наявність економічних ресурсів та джерел їх виникнення, які контролюються підприємством на дату балансу	Необоротні активи Оборотні активи Всього активів Власний капітал Забезпечення наступних витрат і платежів Довгострокові зобов'язання Поточні зобов'язання Доходи майбутніх періодів	Оцінка структури ресурсів підприємства, їх ліквідності та платоспроможності Прогнозування майбутніх потреб у позиках Оцінка та прогнозування змін в економічних ресурсах, які підприємство, ймовірно, контролюватиме в майбутньому
Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) Собівартість реалізованої продукції Валовий прибуток (збиток) Фінансові результати від операційної діяльності Фінансові результати від звичайної діяльності Чистий прибуток (збиток) Елементи операційних витрат Показники прибутковості акцій	Оцінка та прогноз прибутковості діяльності підприємства, структури доходів та витрат
Звіт про власний капітал	Зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Показники власного капіталу підприємства: Статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений та вилучений капітал Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Оцінка та прогноз змін у власному капіталі

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
		<p>Показники збільшення власного капіталу: Дооцінка активів, додатковий випуск акцій тощо</p> <p>Показники зменшення власного капіталу: Уцінка активів, зниження номіналу та кількості акцій</p>	
Звіт про рух грошових коштів	Генерування та використання грошових коштів протягом звітного року	Показники наявності, надходження та витрачання грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	Оцінка та прогноз операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства
Примітки (форма №5)	<p>Обрана облікова політики</p> <p>Інформація не наведена безпосередньо у фінансових звітах, але обов'язкова за П(С)БО</p> <p>Додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості</p>	<p>Наявність та рух основних засобів, нематеріальних активів, капітальних інвестицій за видами.</p> <p>Структура фінансових вкладень підприємства</p> <p>Структура доходів та витрат</p> <p>Структура грошових коштів</p> <p>Наявність та рух забезпечень</p> <p>Структура запасів, дебіторської заборгованості</p> <p>Використання амортизаційних відрахувань</p>	Оцінка та прогноз облікової політики, ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та зобов'язання, діяльності підрозділів підприємства тощо
Інформація за сегментами (форма №6)	Інформація про діяльність підприємства за сегментами, визначеними за різними ознаками	Види звітних сегментів Доходи, витрати, активи та зобов'язання по кожному сегменту за звітний і минулий роки	Оцінка та прогноз діяльності підприємства в розрізі географічних та господарських сегментів
Звіт про управління	Документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію.	Показники, що характеризують стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і	Оцінка та прогнозування діяльності підприємства з точки зору його

Компоненти фінансової звітності	Зміст	Основні фінансові показники	Використання інформації
		невизначеності його діяльності	впливу на навколишнє середовище та використання внутрішнього потенціалу
Звіт про платежі на користь держави	Документ, що містить узагальнену інформацію про діяльність суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях або заготівлю деревини	Деталізована інформація про податки і збори, інші платежі, що були сплачені або належні до сплати на користь держави відповідно до закону.	Аналіз, оцінка, прогнозування та планування податкових платежів та податкового потенціалу суб'єктів господарювання специфічних видів діяльності – видобувні галузі, заготівля деревини

Користувачі звітності різноманітні. В представленій таблиці (табл. 1.3) описані їх інтереси та джерела інформації, з яких вони можуть отримати вказану інформацію, яка б задовольнила їх очікування, потреби та інтереси. Наприклад, для найманих працівників важливо розуміти, наскільки їм гарантована зайнятість і як надовго, якою може бути розмір заробітної плати за їх роботу. Така інформація прямо може міститися в Звіті про управління, але важливо ознайомитися і з балансом та звітом про фінансові результати, оскільки перша форма дасть уявлення про фінансову стійкість, а друга – про прибутковість діяльності в поточному році.

Взагалі користувачі звітності мають різні інформаційні потреби, які можуть бути задоволені в різний спосіб:

- 1) шляхом просто ознайомлення з основними показниками;
- 2) шляхом розрахунку відносних (аналітичних) показників на основі даних різних компонентів фінансової звітності;
- 3) шляхом прогнозування (вибудовування тенденцій) основних показників діяльності підприємства;

- 4) шляхом використання моделей прогнозування банкрутства, фінансової неплатоспроможності;
- 5) шляхом побудови прогнозних фінансових звітів.

Таблиця 1.3

Інформаційні потреби користувачів фінансової звітності

Групи користувачів	Очікування, інтереси	Компонент (форма) фінансової звітності як джерело інформації (пряма, непряма)
Акціонери (власники) крупних пакетів акцій	<ul style="list-style-type: none"> - поточна і перспективна доходність власних вкладень; - приріст курсової вартості акцій, - розмір дивідендів; - надійність інвестицій; - ризики негативних змін; - ефективність розподілу повноважень керівництва із використання ресурсів компанії. 	<ul style="list-style-type: none"> - Звіт про фінансові результати; - Баланс; - Звіт про власний капітал; - Звіт про рух грошових коштів; - Примітки до фінансової звітності; - Звіт про управління.
Акціонери-міноритарії, інституціональні інвестори, потенційні інвестори	<ul style="list-style-type: none"> - розмір дивідендів; - надійність інвестицій; - ризики негативних змін; - ефективність системи управління. 	<ul style="list-style-type: none"> - Звіт про фінансові результати; - Баланс; - Примітки до фінансової звітності; - Звіт про управління.
Фінансові кредитори, у т.ч. банки	<ul style="list-style-type: none"> - кредитоспроможність компанії; - гарантія виплати основної суми боргу та відсотків; - регулярність платежів за кредитами; - максимізація процентних ставок. 	<ul style="list-style-type: none"> - Звіт про фінансові результати; - Баланс; - Звіт про рух грошових коштів; - Примітки до фінансової звітності.
Керівництво, члени Ради директорів	<ul style="list-style-type: none"> - Рівень власних повноважень; - Розмір реальної або потенційної винагороди. 	<ul style="list-style-type: none"> - Звіт про управління; - Звіт про фінансові результати; - Примітки до фінансової звітності.
Наймани працівники	<ul style="list-style-type: none"> - гарантія зайнятості; - розмір заробітної плати за роботу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Звіт про управління - Звіт про фінансові результати - Баланс
Постачальники	<ul style="list-style-type: none"> - регулярність платежів; - стабільність та 	<ul style="list-style-type: none"> - Баланс; - Звіт про рух грошових

Групи користувачів	Очікування, інтереси	Компонент (форма) фінансової звітності як джерело інформації (пряма, непряма)
	тривалість співробітництва.	коштів; – Примітки до фінансової звітності.
Покупці (клієнти)	– якість продукції та обслуговування; – підвищення споживчої вартості продукції; – тривалість співробітництва.	– Примітки до фінансової звітності; – Звіт про управління.
Урядові органи та інші регулятори	– Оцінка відповідності законодавству; – розмір податкових платежів; – розрахунок макроекономічних показників; – зайнятість трудових ресурсів; – формування рішень із економічного регулювання.	– Баланс; – Звіт про фінансові результати; – Примітки до фінансової звітності.
Експерти, радники, аналітики, аудитори	– стабільність фінансового стану; – відповідність встановленим вимогам; – оцінка відповідності законодавству; – максимізація рівня дохідності.	– Баланс; – Звіт про фінансові результати; – Примітки до фінансової звітності.
Громадськість	– рівень екологічної безпеки; – наявність робочих місць; – добробут місцевих мешканців; – підтримка місцевих виробників.	– Примітки до фінансової звітності; – Звіт про управління; – Звіт з екології
Науковці	– проведення наукових досліджень	– Усі форми фінансової звітності
Засоби масової інформації	– здійснення оглядів та публікацій	– Усі форми фінансової звітності; – Звіт про управління.

Якісні характеристики, регламентовані Концептуальною основою фінансової звітності [31], виданою МФБ, поділяються на 2 групи: основоположні та посилювальні. Основоположними якісними характеристиками є доречність та правдиве подання. Зіставність, можливість

перевірки, вчасність та зрозумілість - це якісні характеристики, які збільшують корисність інформації, яка є доречною та правдиво поданою.

Якісні характеристики зорієнтовані на користувачів фінансової звітності. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено наступне визначення користувачів звітності – «це фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень» [70].

Принципи підготовки в Концептуальній основі фінансової звітності не регламентовані.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [23] бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких принципах:

«повне висвітлення - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі» [23];

«автономність - кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства» [23];

«послідовність - постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку у державному секторі, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності» [23];

«безперервність - оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі» [23];

«нарахування - доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів» [23];

«превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми» [23];

«єдиний грошовий вимірник - вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці» [23];

«інших принципах, визначених міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі залежно від того, які з наведених стандартів застосовуються підприємством» [23].

Згідно із НПСБО 1 фінансова звітність підприємства формується з дотриманням таких принципів:

«автономності підприємства, за яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників; тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства» [70];

«безперервності діяльності, що передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі» [70];

«періодичності, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди з метою складання фінансової звітності» [70];

«історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання» [70];

«нарахування, згідно з яким доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів (грошей) »

[70];

«повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі» [70];

«послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності» [70];

«обачності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства» [70]-;

«превалювання сутності над формою, за яким операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми» [70];

«єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці» [70].

1.3. Напрямки аналізу фінансової звітності

Аналіз фінансової звітності почав розвиватися з того часу, як почалося становлення фінансової звітності як важливого елементу звітування публічних компаній, корпорацій. Але все ж таки йде дискусія, що є первинним, а що вторинним: аналіз і потреба в наявності узагальненої системи показників для його проведення, або фінансова звітність і в подальшому аналіз як спосіб дослідження на основі наявної системи показників. Розвиток аналізу йде до цих пір, наразі він в значній мірі пов'язаний із застосуванням програмних продуктів і штучного інтелекту.

У формуванні наукових напрямків аналізу фінансової звітності виділяють наступні школи (рис. 1.2):

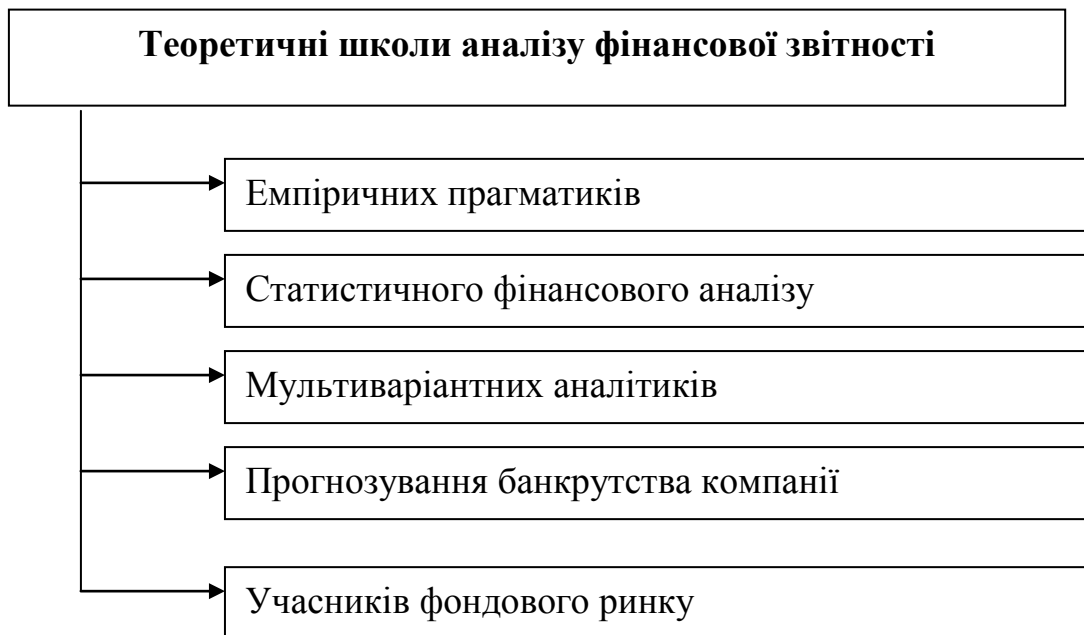

Рис. 1.2. Теоретичні школи аналізу фінансової звітності

- метою представників першої школи («школа емпіричних прагматиків») був відбір відносних показників, які допомогли б аналітику визначити рівень кредитоспроможності підприємства у відношенні до поточних зобов'язань; даний аспект аналізу розглядався як найбільш важливий, тому всі аналітичні розробки будувалися на використанні показників, які характеризують оборотні кошти, власний оборотний капітал, поточну кредиторську заборгованість; представники школи вперше змогли показати багатогранність аналітичних коефіцієнтів, які можуть бути розраховані за даними звітності та можуть бути корисними для прийняття управлінських рішень фінансового характеру;

- основна ідея представників другої школи («школа статистичного фінансового аналізу») полягала в тому, що аналітичні коефіцієнти, розраховані за даними звітності, можуть бути корисними лише в тому випадку, якщо існують критерії, з граничними значеннями яких ці

коефіцієнти можна порівняти; розробку подібних нормативів для коефіцієнтів пропонувалося робити в розрізі галузей, підгалузей та груп однотипних компаній шляхом обробки розподілу цих коефіцієнтів за допомогою статистичних методів; розробка індивідуальних аналітичних нормативів для груп однотипних компаній була однією з головних задач, яка вирішувалася представниками школи; на сучасному етапі в рамках даного напрямку проводяться дослідження колінеарності, стійкості та можливих варіантів групування коефіцієнтів на цій основі;

- основна ідея представників «школи мультіваріантних аналітиків» полягала в побудові концептуальних основ фінансового аналізу, а саме: побудова піраміди (системи) показників); дана система розроблялася виходячи із зв'язку часних коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан та ефективність поточної діяльності компанії (наприклад, валовий дохід, оборотність коштів в активах, запасах, розрахунках), та загальних показників фінансово-господарської діяльності (наприклад, рентабельність авансового капіталу); дана школа дала розвиток комп'ютерним імітаційним моделям взаємозв'язку аналітичних коефіцієнтів та ринкової ціни акцій;

- представники «школи аналітиків, які зайняті діагностикою банкрутства компаній» на перше місце висувуються вимоги підтримки фінансової стійкості компаній (стратегічний аспект); на думку представників даної школи цінність звітності саме і полягає в її виключній можливості забезпечити передбачуваність можливого банкрутства; відомим представником цієї школи був Едвард Альтман, який розробив в найбільш закінченому вигляді методику та техніку прогнозування банкрутства;

- на думку представників «школи учасників фондового ринку» цінність звітності полягає в можливості її використання для прогнозування рівня ефективності інвестування в ті чи інші цінні папери та ступеню пов'язаного з цим ризику; головна відмінність даного напрямку від вищезгаданих полягає в його надлишковій теоретизованості; не випадково

воно розвивається головним чином вченими та поки ще не отримало визнання у практиків.

Важливо відмітити одну особливість використання фінансової звітності в процесі управління діяльністю підприємством. Фінансова звітність може виступати базою для так званого зовнішнього та внутрішнього аналізу, а результати і того, і іншого використовуються в системі управління підприємством при прийнятті управлінських рішень.

Аналіз фінансового стану зазвичай починають асоціюють з таким терміном як «фінансовий аналіз підприємства». Фінансовий аналіз представляє собою систему способів дослідження та оцінки фінансово-майнового стану підприємства, фінансових результатів діяльності, грошових потоків та власного капіталу на основі публічної інформації, вагомою складовою якої є фінансова звітність. У запропонованому визначенні виокремлені чотири елементи: фінансово-майновий стан, фінансові результати, грошові потоки та власний капітал, що відповідає основним елементам фінансової звітності. Внутрішній аналіз асоціюють з терміном «управлінський», а представляє він собою систему способів дослідження та оцінки основних процесів фінансово-господарської діяльності підприємства, які відповідають основним функціональним сферам (матеріальні витрати, оплата праця та робоча сила, витрати, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, дебіторська та кредиторська заборгованість тощо) на основі всього комплексу інформації, який знаходиться в розпорядженні управлінського персоналу.

Принципові відмінності між фінансовим та управлінським аналізом, виходячи із запропонованих визначень, полягають в таких елементах: основні об'єкти, джерела інформації, доступність джерел інформації.

Між зовнішнім та внутрішнім аналізом є і інші принципові розбіжності в організації та способах проведення. Для встановлення вказаних особливостей рекомендується використовувати такі класифікаційні ознаки

як: мета та задачі аналізу; об'єкт аналізу; суб'єкт аналізу; організація аналізу; інформаційна база; доступність інформації; користувачі інформації; системи обліку; вимірники інформації; використання методів; спрямованість аналізу; вільність вибору у проведенні аналізу; форми узагальнення; вид аналізу; ступінь надійності; місце прийняття рішення за результатами аналізу (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Принципові особливості у змісті та організації фінансового та управлінського аналізу

Класифікаційні ознаки	Фінансовий аналіз	Управлінський аналіз
1. Мета аналізу	Оцінка складу та структури майна підприємства, інтенсивності використання капіталу, платоспроможності та фінансової стійкості, рентабельності та використання прибутку; прогнозування доходів та потоків грошових коштів; аналіз дивідендної політики, яка здійснюється власниками	Вивчення механізму досягнення максимального прибутку та підвищення ефективності господарювання; розробка важливих питань конкурентної політики підприємства та програм його розвитку на перспективу; обґрунтування управлінських рішень по досягненню конкретних виробничих цілей
2. Об'єкт аналізу	Господарюючий суб'єкт в цілому, його фінансовий стан	Різні аспекти виробничо-фінансової діяльності структурних підрозділів господарюючого суб'єкта
3. Суб'єкти аналізу (виконавці)	Особи та організації, яка знаходяться за межами даного підприємства (менеджери та аналітики зацікавлених фірм; спеціальні компанії, які займаються аналізом за загальноприйнятою методикою; кредитні агентства та інші)	Різні організаційні структури внутрішньогосподарського управління та окремі особи, які є відповідальними за проведення аналізу: лабораторії, бюро, групи, бухгалтерія, відділи, менеджери, а також зовнішні консультанти для проведення аналітичної роботи (професіонали)
4. Організація аналізу (періодичність проведення)	Здійснюється періодично не рідше одного разу в рік, а також у випадку представлення звітності у	Здійснюється за необхідністю на нерегулярній основі та перш за все по тим напрямкам, де спостерігається зниження

Класифікаційні ознаки	Фінансовий аналіз	Управлінський аналіз
	відповідні інстанції	виробництва, кризова ситуація, зростання витрат, зниження рентабельності та якості продукції, відставання в конкурентній боротьбі та інше
5. Інформаційна база аналізу	В основному дані фінансової звітності	Дані первинного бухгалтерського та оперативного обліку, вибіркові обстеження, нормативно-довідкова інформація, параметричні дані, акти ревізій та інвентаризацій, аналітичні розрахунки, а також відомості, які отримані у конкурентів в процесі економічної розвідки
6. Доступність інформації	Відкрита для всіх користувачів, оскільки формується на базі публічної фінансової звітності	Є комерційної таємницею, використовується для внутрішньогосподарського управління
7. Користувачі інформації	Акціонери, інвестори, банки, постачальники та покупці, податкова інспекція, емітенти цінних паперів, інші юридичні та фізичні особи, зацікавлені в фінансовій стійкості підприємства, а також конкуренти, найманий персонал та профспілки, органи виконавчої влади, статистичне управління, заклади соціального захисту населення	Менеджери підприємства, рада директорів, директора філіалів та дочірніх підприємства, керівники цехів, бригадири, майстри та інші
8. Використання систем обліку	Суворо систематизований аналіз на баз фінансової звітності	Не обов'язково системно організований аналіз. Використовуються дані бухгалтерського, оперативного та статистичного обліку, а також будь-яка інша інформація, яка пристосована для досягнення поставленої мети
9. Вимірники інформації	Переважно вартісні вимірники	Будь-які вимірники: вартісні, натуральні, трудові та умовно-натуральні та інші
10. Використання	Групування, встановлення	Статистичні та математичні

Класифікаційні ознаки	Фінансовий аналіз	Управлінський аналіз
методів аналізу	впливу інфляційних факторів, порівняльний, структурний та коефіцієнтний аналіз, методи факторного аналізу	методи, елімінування, порівняння, графіки, комплексні оцінки та інші
11. Спрямованість аналізу	Надати обґрунтовану оцінку фінансового стану підприємства, кваліфіковано інтерпретувати аналітичні розрахунки	Встановити резерви зниження витрат та зростання прибутку, обґрунтувати управлінські рішення о їх мобілізації у виробництво
12. Свобода вибору у проведенні аналізу	Обов'язкове проведення аналізу у відповідності із загальноприйнятими принципами його проведення за даними фінансової звітності	Встановлені норми його здійснення відсутні, як і загальноприйняті методики. Критерій – придатність, результативність.
13. Форми узагальнення	Табличний матеріал з вихідними та розрахунково-аналітичними даними, які порівнюються з нормативними коефіцієнтами. Письмова інтерпретація аналітичних даних	Звіт про проведений аналіз, розробка програм по реалізації обґрунтованих управлінських рішень
14. Вид аналізу	Зовнішній, ретроспективний, тематичний	Внутрішній, оперативний, поточний, комплексний
15. Ступінь надійності	Надто суб'єктивний, схематичний, аналітичний показників не багато; не може бути достатньо точним внаслідок навмисного викривлення фінансової звітності з метою приховування прибутку та механізму її отримання.	Залежить від мети проведення, використовуються достовірні первинні дані.
16. Рівень	Зовнішній	Внутрішній

Метою фінансового аналізу є:

- оцінювання фінансового стану підприємства, його платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності;
- виявлення шляхів покращення фінансового стану та тих основних елементів, які є критичними для його оцінки, тобто напрямків збільшення власного капіталу, чистих активів, зростання доходності акцій, підвищення ефективності використання позикових коштів;

- побудова прогнозних показників фінансової звітності та оцінки ймовірності банкрутства або настання неплатоспроможності;
- розробка варіантів обґрунтованих управлінських рішень як внутрішнім, так і зовнішнім користувачам з метою підвищення ефективності управління, налагодження стабільних та довірчих відносин з контрагентами.

Особливості зовнішнього фінансового аналізу:

- множинність суб'єктів аналізу, користувачів інформації про діяльність підприємства;
- різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу;
- наявність типових методик, стандартів обліку і звітності;
- орієнтація аналізу лише на публічну, зовнішню звітність підприємства;
- максимальна відкритість результатів аналізу для користувачів інформації про діяльність підприємства.

Нижче представлена система аналітичних процедур, рекомендованих до використання в процесі оцінки фінансового стану підприємства, яка складається із семи розділів (етапів).

Етап 1. Постановка мета, задач та організація аналізу, які базуються на виконанні трьох операцій:

- визначення цілей аналізу фінансового стану;
- постановка задач, які сприяють виконанню цілей;
- обґрунтоване, доцільне розподілення обов'язків по проведенню аналізу між окремими виконавцями (працівниками економічних служб та технічних відділів), що сприяє більш ефективному використанню робочого часу спеціалістів, забезпечує комплексність аналізу та надходження оптимального варіанту вирішення поставлених задач.

Етап 2. Вибір інформаційної бази аналізу, що передбачає виконання двох операцій:

- вибір інформаційної бази у відповідності із поставленими цілями та

періодом, що аналізується. Необхідно вирішити питання про базу економічної інформації: як облікової, так і позаоблікової, розширеної (дані оперативного обліку) та вузької (дані фінансової звітності);

- систематизація вихідної інформації з врахуванням повноти, точності, узгодженості та співставності з метою достовірності наступних аналітичних розрахунків.

Етап 3. Обґрунтування базових методичних підходів до проведення аналізу на основі виконання чотирьох операцій:

- відбір системи показників, яка передбачає встановлення складу основних оціночних критеріїв фінансового стану підприємства з точки зору їх раціональності та достатності;
- формалізація представлених аналітичних показників, які визначають алгоритм розрахунок результативних показників;
- моделювання показників, тобто встановлення взаємозв'язку між результативним та факторами, які спричиняють вплив на його зміни;
- встановлення бази порівняння, яка передбачає використання для цього даних попередніх періодів, середньо галузевих та розрахункових показників, виходячи, наприклад, з вимог нормативно-методичних матеріалів по оцінці ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності тощо;

Етап 4. розрахунково-аналітичні аспекти аналізу, які базуються на виконанні чотирьох операцій:

- складання порівняльних аналітичних таблиць, які дозволяють здійснити співставлення аналітичних показників з раніше підготовленою інформацією;
- розрахунок аналітичних показників;
- розрахунок впливу на зміну результативних показників кількісних та якісних факторів у відповідності з раніш побудованими алгоритмами;
- порівняння отриманих результатів аналізу в динаміці із загальним

результатом діяльності підприємства та її структурними підрозділами, із нормативними значеннями.

Етап 5. Підведення підсумків аналізу, що передбачає виконання трьох операцій:

- узагальнення результатів аналізу фінансового стану підприємства;
- виявлення позитивних та негативних тенденцій в укріпленні фінансового стану на основі просторово-часового порівняльного аналізу із відповідними критеріями за допомогою різних методів аналізу, рекомендацій, виходячи із обліково-аналітичної практики, а також із встановлених нормативів.

Етап 6. Формулювання висновків та розробка рекомендацій на основі виконання трьох операцій:

- систематизація виявлених внутрішньогосподарських та галузевих явних та прихованих резервів екстенсивного та інтенсивного типу використання ресурсів, а також резервів поточного та перспективного характеру за різними напрямками діяльності підприємства;
- розробка обґрунтованих пропозицій по виявленню невикористаних можливостей зростання виробництва та покращення його якісних показників з метою стабілізації діяльності підприємства;
- розробка рекомендацій та програм по мобілізації виявлених резервів в бізнес-плані наступного звітнього року.

Етап 7. Фінансове прогнозування , яке будується на одній операції:

- аналіз та оцінка фінансової стійкості як інструменту фінансового прогнозування окремих показників та фінансової діяльності

Оцінка фінансового стану проводиться за наступними напрямками:

- майновий потенціал підприємства;
- ліквідність та платоспроможність;
- фінансова стійкість;
- ділова активність;

- прибуток та рентабельність;
- положення на ринку цінних паперів.

Основні методи, які використовуються при проведенні аналізу фінансової звітності, можна узагальнити в групи:

порівняльний аналіз – співставлення зведених показників підприємства з аналогічними показниками конкурентів, міжгосподарський аналіз підприємств галузей, внутрішньогосподарський аналіз структурних підрозділів підприємства;

трендовий аналіз – визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, яка позбавлена випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів шляхом порівняння кожної позиції звітності з певними попередніми періодами; за допомогою трендів прогнозуються можливі значення показників в майбутньому, тобто здійснюється перспективний аналіз;

факторний аналіз – аналіз впливу окремих факторів (причин) на результативний показник за допомогою спеціальних прийомів дослідження; факторний аналіз може бути прямим, при якому результативний показник розкладається на елементи, та зворотнім, при якому по окремим елементам формується результативний показник;

аналіз відносних показників – метод аналізу на основі розрахунку відносин між окремими позиціями фінансової звітності з метою виявлення взаємозв'язку показників.

Відносні показники дуже різноманітні, їх перелік наведений на рис. 1.3.

Побудова та вибір відносних показників залежить від напрямку аналізу, тобто характеристики підприємства, яка є вирішальною. Серед таких напрямків виділяємо наступні: майновий стан, ліквідність, платоспроможність, прибутковість, рентабельність, ділова активність, фінансова стійкість, ринкова активність.

НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З МЕТОЮ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<p>Майновий стан – величина і стан майна підприємства</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Структура активів підприємства - Частка активної частини основних фондів - Коефіцієнт зношення, вибуття, відновлення основних фондів
<p>Ліквідність – здатність підприємства продати актив з метою отримання коштів задля сплати своїх зобов'язань</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт загальної ліквідності - коефіцієнт поточної (термінової) ліквідності - коефіцієнт абсолютної ліквідності
<p>Платоспроможність – здатність підприємства вчасно та повністю виконувати свої зобов'язання за всіма операціями грошового характеру на певний час</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт власності - коефіцієнт платоспроможності - коефіцієнт фінансової залежності
<p>Прибутковість – наскільки ефективно використовувались ресурси, що забезпечують отримання конкретного доходу</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Прибутковість активів - Прибутковість власного капіталу - Коефіцієнт валової маржи - Прибутковість інвестицій
<p>Рентабельність – наскільки прибуткова діяльність підприємства</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт рентабельності активів - коефіцієнт рентабельності реалізації - рентабельність власного капіталу
<p>Ділова активність – здатність підприємства ефективно використовувати свої ресурси</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт оборотності активів - коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості - коефіцієнт оборотності запасів
<p>Фінансова стійкість – фінансові можливості підприємства щодо підтримання платоспроможності підприємства у перспективі на необхідному рівні</p>	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт автономії (незалежності) - коефіцієнт довгострокового запозичення коштів - коефіцієнт концентрації позикового капіталу
<p>Ринкова активність – думка про підприємство на ринку та ринкове сприйняття ступеня його ризику</p>	<ul style="list-style-type: none"> - прибуток на одну акцію - співвідношення ціни і прибутку на одну акцію - співвідношення ринкової та балансової вартості однієї акції

Рис. 1.3 Перелік відносних (аналітичних) показників, які використовуються для аналізу фінансової звітності

Наприклад, для оцінювання ринкової активності вирішальним є інформація щодо прибутковості акцій, співвідношення ціни і прибутку на одну акцію, співвідношення ринкової та балансової вартості акцій.

Серед методик оцінки фінансового стану підприємств, розроблених органами державного управління, на увагу заслуговують наступні:

- Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. №81 [45] ;

- Методика інтегральних оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. №22 [44] ;

- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 [71] ;

- Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвердженими Міністерством економіки України від 19.01.2006 р. №14 [51] ;

- Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 року №170 [43];

- Методичні рекомендації щодо проведення системного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності по здійсненню випереджувальних заходів запобігання банкрутству підприємства транспортно-дорожнього комплексу, затверджені наказом Мінтрансу України від 10 лютого 2003 року №92 [54];

- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 [72];
- Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 року №99 [53]).

Всі ці нормативні документи залишаються діючими і можуть бути використані в якості допоміжної бази при визначенні напрямків аналізу та переліку показників.

При аналіз фінансової звітності широко використовують математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнений показник фінансового стану підприємства – моделі Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера.

Модель Альтмана 1968 року:

$$Y = 1,2K1 + 1,4K2 + 3,3K3 + 0,64K4 + 1,0K5, \text{ де}$$

K1 – відношення оборотного капіталу до суми активів;

K2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;

K3 – відношення прибутку до оподаткування і сплати процентів до суми активів;

K4 – відношення ринкової вартості капіталу до заборгованості;

K5 – відношення виручки до суми активів.

При значенні показника більшому за 2,675 – фінансовий стан підприємства є стійким, в інтервалі від 1,81 до 2,675 – фінансовий стан є нестійким, меншому від 1,81 – високою є ймовірність банкрутства.

Удосконалена модель Альтмана 1983 року передбачає певні зміни, що представлені так:

$$Y = 0,717K1 + 0,847K2 + 3,107K3 + 0,42K4 + 0,995K5,$$

де K_1 – відношення оборотного капіталу до суми активів;
 K_2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;
 K_3 – відношення прибутку до оподаткування і сплати процентів до суми активів;

K_4 – відношення ринкової вартості капіталу до заборгованості;

K_5 – відношення виручки до суми активів.

При значенні показника, більшому за 1,23 – фінансовий стан є стійким, а меншому за 1,23 – нестійким.

Моделі, розроблені Альтманом, свідчать про потребу істотних уточнень критичних значень показників упродовж певного часу.

Модель Таффлера:

$$Y = 0,53K_1 + 0,13K_2 + 0,18K_3 + 0,16K_4,$$

де K_1 – відношення прибутку від реалізації до короткострокових зобов'язань;

K_2 – відношення оборотних активів до сукупних зобов'язань;

K_3 – відношення короткострокових зобов'язань до суми активів;

K_4 – відношення виручки до суми активів.

Критичними значенням у моделі Таффлера є наступні: фінансовий стан підприємства буде стійким при значенні, більшому за 0.3, меншому від 0.2 – нестійким.

Модель Ліса:

$$Y = 0,063K_1 + 0,092K_2 + 0,057K_3 + 0,001K_4,$$

де K_1 – відношення оборотного капіталу до суми активів;

K_2 – відношення прибутку від реалізації до суми активів;

K_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;

K_4 – відношення власного капіталу до позиченого.

У моделі Ліса відповідно до показників, що входять до неї, фінансовий стан є стійким при значенні 0,037 і нестійким – меншому від 0,037.

Модель Чессера:

$$Y = - 2,0434 - 5,24K1 + 0,0053K2 - 6,650K3 + 4,4009K4 - 0,0792K5 - 0,102K6,$$

де $K1$ – відношення готівки та ліквідних цінних паперів до суми активів;

$K2$ – відношення виручки до готівки і ліквідних цінних паперів;

$K3$ – відношення прибутку до оподаткування і сплати процентів до суми активів;

$K4$ – відношення заборгованості до суми активів;

$K5$ – відношення основного капіталу до чистих активів;

$K6$ – відношення оборотного капіталу до виручки.

При значенні показника, меншому від 0.5 – фінансовий стан стійкий, а більшому за 0.5 – нестійкий.

Дані моделі мають такі суттєві переваги:

- невелика кількість показників, які використовуються для аналізу, що при наявності точної визначеної моделі забезпечує точність розрахунків, але при цьому потрібне незначний час, тобто трудомісткість розрахунків не дуже велика;
- інтегральні, узагальнюючі показники дозволяють здійснювати порівняння різних підприємств;
- інформація для розрахунку показників моделей доступна, оскільки її можна отримати з фінансових звітів, які доступні для усіх користувачів;
- моделі дають можливість робити прогнози і це їх найбільша переваги – прогнози та оцінку ймовірності банкрутства, розвитку підприємства, змін його фінансового стану.

Висновки до розділу 1

В результаті проведених досліджень теоретичних основ фінансової звітності та її аналізу в інтересах управління підприємством зроблено такі висновки:

1. Інформація виступає необхідним елементом процесу управління будь-якою соціально-економічною системою, для здійснення грамотного та ефективного управління необхідно мати наявності належне інформаційне забезпечення. Усі інформаційні ресурси можуть бути згруповані в 5 груп: відомості регулятивно-правового характеру, відомості нормативно-довідкового характеру, дані системи бухгалтерського обліку, статистичні дані, несистемні дані. Фінансова звітність є складовою такої групи, як дані системи бухгалтерського обліку, і має пріоритет. Пріоритетність використання фінансової звітності для аналізу в системі управління підприємством полягає в тому, що дані фінансової звітності публічні і доступні зовнішнім користувачам, отже дані аналізу зрозумілі зовнішнім користувачам.

2. Аналіз фінансового стану на основі даних фінансової звітності зазвичай починають асоціюють з таким терміном як «фінансовий аналіз підприємства». Фінансовий аналіз представляє собою систему способів дослідження та оцінки фінансово-майнового стану підприємства, фінансових результатів діяльності, грошових потоків та власного капіталу на основі публічної інформації, вагомою складовою якої є фінансова звітність. Принципові відмінності між фінансовим та управлінським аналізом, виходячи із запропонованих визначень, полягають в таких елементах: основні об'єкти, джерела інформації, доступність джерел інформації.

3. Моделі оцінки ймовірності банкрутства, показники (коефіцієнти) яких формуються на основі фінансової звітності, мають такі суттєві переваги:

невелика кількість показників, які використовуються для аналізу, що при наявності точної визначеної моделі забезпечує точність розрахунків, але при цьому потрібне незначний час, тобто трудомісткість розрахунків не дуже велика; інтегральні, узагальнюючі показники дозволяють здійснювати порівняння різних підприємств; інформація для розрахунку показників моделей доступна, оскільки її можна отримати з фінансових звітів, які доступні для усіх користувачів; моделі дають можливість робити прогнози і це їх найбільша перевага – прогнози та оцінку ймовірності банкрутства, розвитку підприємства, змін його фінансового стану.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ «ВЧДР-7 ЗНАМ'ЯНКА»

2.1. Характеристика вагонного господарства Укрзалізниці та організаційно-економічна характеристика «ВЧДР-7 Знам'янка»

Департамент вагонного господарства в межах, передбачених законодавством, здійснює координацію діяльності ДП «Дарницький вагоноремонтний завод», ДП «Стрийський вагоноремонтний завод», ДП «Український державний центр залізничних рефрижераторних перевезень «Укррефтранс», ДП «Український державний центр по експлуатації спеціалізованих вагонів «Укрспецвагон» та ДП «Попаснянський вагоноремонтний завод». Також департамент здійснює оперативне керівництво службами вагонного господарства залізниць.

Крім того, департамент контролює розробку та впровадження проектів і документів, що визначають порядок функціонування підприємств вагонного господарства, механізації та автоматизації технологічних і виробничих процесів. Розробляються заходи з техніки безпеки, охорони праці, пожежної безпеки та безпеки руху поїздів, соціального захисту працівників вагонного господарства.

Забезпечується утримання в справному стані парку вантажних вагонів, контролюється якість ремонту вагонів і збереження рухомого складу. Здійснюється взаємодія з науково-дослідними та дослідно-конструкторськими організаціями щодо формування планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з питань вагонобудування, ремонту та технічного обслуговування вагонів, технологічних процесів, автоматизації та механізації виробничих процесів, розгляд та погодження проектів нових типів вагонів, ознайомлення з результатами випробувань, підготовка пропозицій з покращення конструкцій вагонів і їх деталей, а

також заходів з техніки безпеки та охорони праці.

19.06.1936 р. - затверджена типова схема структури і штати управління залізниць, згідно з якою у склад Одеської залізниці входила - Служба вагонного господарства - Наказ НКШС від 19.06.36р. №102-А.

Завданнями і функціями служби вагонного господарства є забезпечення у межах повноважень виконання законодавчих актів України, указів і розпоряджень Президента України, постанов та розпоряджень КМУ, Мінтрансу України, АТ «Укрзалізниця», начальника Одеської регіональної філії з питань ремонту та утримання у справному стані вантажних вагонів, забезпечення безпеки руху поїздів та охорони праці в господарстві.

Служба вагонного господарства діє на правах структурного підрозділу Одеської регіональної філії АТ «Укрзалізниця», має круглу печатку, кутовий штамп із своїм найменуванням, бланки наказів і бланки для листів.

До складу вагонного господарства регіональної філії входять: 3 експлуатаційних вагонних депо (ВЧДЕ), 3 ремонтних вагонних депо (ВЧДР), 1 експлуатаційно-ремонтне вагонне депо (ВЧДЕР), 1 вагоноколісні майстерні (ВКМ), 13 пунктів технічного обслуговування вагонів (ПТО), у т.ч. 2 - пасажирських, 28 пунктів контрольно-технічного обслуговування вагонів (ПКТО), 3 пункти міждержавної передачі вагонів (ПМПВ), 5 пунктів підготовки вагонів для перевезень (ППВ), 1 пост випробування гальм (ВПГ), 16 пунктів технічного обслуговування вагонів з відчепленням (ПТОВ), 15 пунктів технічної передачі вагонів (ПТП).

Таблиця 2.1

Служба вагонного господарства

№	Повне найменування	Поштова адреса	Вид діяльності	
			основна	підсобно-допоміжна
1.	Служба вагонного господарства (В)	65012 м. Одеса, вул. Пантелеймонівська, 19	Забезпечення єдиного галузевого технічного, виробничого і фінансово-господарського керівництва всіма	

№	Повне найменування	Поштова адреса	Вид діяльності	
			основна	підсобно-допоміжна
			відокремленими підрозділами вагонного господарства, зосередження коштів на важливих напрямках розвитку господарства і забезпечення при цьому належного утримання у справному стані парку вантажних вагонів	
2.	Вагоноколісні майстерні Одеса-Застава-1 (ВКМ)	65098 м. Одеса, вул. Стрельцова, 100, каб. 2	Формування колісних пар вантажних вагонів	Формування колісних пар пасажирських вагонів та електро- та дизель-поїздів
3.	Експлуатаційне вагонне депо Одеса-Застава-1 (ВЧДЕ-1)	65098 м. Одеса, вул. Стрельцова, 100, каб. 1	Технічне обслуговування вантажних вагонів з відчепленням та без відчеплення від поїздів	Деповський ремонт вагонів власності
4.	Експлуатаційне вагонне депо Котовськ (ВЧДЕ-2)	66300 Одеська обл., м. Котовськ, вул. Комсомольська, 121	Технічне обслуговування вантажних вагонів з відчепленням та без відчеплення від поїздів	Ремонт колійної техніки, деповський ремонт вагонів власності
5.	Експлуатаційне вагонне депо Знамянка (ВЧДЕ-7)	27400 Кіровоградська обл., м. Знамянка, вул. Партизанська, 63А	Виконання технічного обслуговування без відчеплення вантажних вагонів усіх типів, технічного обслуговування пасажирських поїздів на шляху формування	Виконання технічного обслуговування з відчепленням: вантажних вагонів державних компаній, підпорядкованих УЗ; вагонів приватної власності та пошкоджених вагонів сторонніми організаціями
6.	Ремонтне вагонне депо Помічна (ВЧДР-4)	27030 Кіровоградська обл., м. Помічна, вул. Вокзальна, 22	Деповський ремонт вагонів інвентарного парку Укрзалізниці	Деповський ремонт вагонів власності

№	Повне найменування	Поштова адреса	Вид діяльності	
			основна	підсобно-допоміжна
7.	Ремонтне вагонне депо ім. Т.Шевченка (ВЧДР-5)	20705, Черкаська обл., м. Сміла, вул. Північно-Вокзальна, 7	Деповський ремонт критих вагонів Укррефтрансу	Капітальний та деповський ремонт вагонів власності
8.	Ремонтне вагонне депо Знам'янка (ВЧДР-7)	27400 Кіровоградська обл., м. Знам'янка, вул. Грушевського, 2а	Деповський ремонт вагонів власності	Капітальний ремонт вагонів власності
9.	Експлуатаційно-ремонтне вагонне депо Херсон (ВЧДЕР-11)	73034 м. Херсон, вул. Паровозна, 137	Деповський ремонт вагонів інвентарного парку Укрзалізниці, технічне обслуговування вантажних вагонів з відчепленням та без відчеплення від поїздів	Капітальний та деповський ремонт вагонів власності

В усіх депо, крім ВЧДЕ Знам'янка, є вагоноскладальні цеха з ділянками по ремонту візків, колісно-роликові цехи, ділянки по ремонту автозчепних пристроїв вагонів, автоконтрольні пункти по ремонту автогальмового устаткування вагонів та інші цехи.

Склад (структура) служби та господарства:

- Керівництво служби
- Відділ ремонту та експлуатації
- Виробничо-технічний відділ
- Фінансово-економічний відділ
- Експлуатаційні вагонні депо Одеса-Застава-1, Котовськ, Знам'янка
- Ремонтні вагонні депо Помічна, ім. Т.Шевченка, Знам'янка
- Експлуатаційно-ремонтне вагонне депо Херсон
- Вагоноколісні майстерні станції Одеса-Застава-1

Види діяльності:

1. Перелік робіт з основної діяльності:

- технічне обслуговування вантажних вагонів з відчепленням та без відчеплення від поїздів;
- підготовка вагонів під навантажування;
- деповський ремонт критих вагонів «Укррефтрансу»;
- технічне обслуговування пасажирських вагонів (транзит, по обороту);
- деповський ремонт вагонів інвентарного парку та власності;
- формування колісних пар вантажних вагонів;
- ремонт господарським способом.

2. Перелік робіт з підсобно-допоміжної діяльності:

- капітальний ремонт вагонів власності;
- вивантаження вагонів в морпортах "Прямий варіант";
- формування колісних пар пасажирських вагонів та електро- та дизель-поїздів;
- ремонт вагонів служби колії та колійної техніки.

У вагонних депо й інших підрозділах вагонного господарства знаходяться 196 металорізальних і 52 деревообробних верстатів, 48 од. ковальсько-пресового устаткування, 70 мостових і 31 козловий кранів, 58 кран-балок, 222 од. електричних і гідравлічних домкратів, 117 од. електрозварювального обладнання, 8 установок для наплавлення гребенів колісних пар, 8 установок по наплавленню похилих і підп'ятикових місць над ресорних балок візків вагонів, 107 дефектоскопних установок, 89 од. автотракторної техніки, 128 од. малої механізації, 20 конвеєрних ліній і 96 механізованих позицій для ремонту вагонів, їхніх вузлів і деталей.

Для забезпечення безпеки руху поїздів на регіональній філії встановлено 174 прилади автоматичного контролю технічного стану букс вагонів на ходу поїзда.

На всіх пунктах технічного обслуговування вагонів впроваджено

диспетчерське керування технічним обслуговування і ремонтом вагонів у поїздах.

У загальному обсязі роботи, які виконуються вагонним господарством філії серед вагонників ПАТ «Укрзалізниця», складають 17,2%.

В даний час в вагонному господарстві впроваджується:

- прилади автоматичного контролю технічного стану рухомого складу на ходу поїзда;
- нові дефектоскопи для неруйнівного контролю колісних пар і буксових вузлів.

Основне призначення вагонного господарства – забезпечення перевезень пасажирів і вантажів, утримання вагонів у справному стані, підготовка їх до перевезень, обслуговування пасажирських поїздів і рефрижераторних вагонів по маршруту їх прямування. При цьому для виявлення нагрітих букс у рухомих вагонах застосовується пристрій ПОНАБ, який виявляє аварійно нагріті букси вагонів. Контроль стану колісної пари, наявності дефекту по колу кочення колеса, а також наявності негабаритних предметів на поїзді, що рухається, здійснює система «Диск». Найважливішою вимогою при цьому є забезпечення безпеки руху.

До основних споруд і пристроїв вагонного господарства, які забезпечують справне утримання вагонного парку, належать:

- вагонне депо, яке є лінійним підприємством, призначеним для деповського періодичного і поточного відчіпного ремонтів вагонів, виготовлення та ремонту запасних частин для пунктів технічного обслуговування і безвідчіпного ремонту вагонів у межах прикріплених до депо діляниць;
- пункти підготовки вагонів до перевезень, які призначаються для здійснення поточного ремонту і підготовки вагонів під перевезення вантажів, для того щоб не допустити затримок поїздів і відчеплень вагонів на шляху прямування. Розміщуються ці пункти, як правило, у місцях масового

навантаження і розвантаження вантажів;

- пункти технічного обслуговування вагонів, що розміщуються на сортувальних і пасажирських станціях для виявлення і усунення технічних несправностей вагонів у сформованих і транзитних поїздах і забезпечення максимально можливих пробігів поїздів без зупинок;

- пункти контрольно-технічного обслуговування вагонів, які організуються для виявлення і усунення технічних несправностей вагонів, що загрожують безпеці руху, на дільничних станціях, де здійснюється зміна локомотивів, і на станціях, які передують перегонам із затяжним спуском;

- механізовані пункти поточного відчіпного ремонту вагонів;

- контрольні пункти, що призначаються для ремонту і обслуговування автогальм у поїздах;

- вагонні майстерні для ремонту колісних пар;

- контейнерні депо і майстерні, що розміщуються в районах концентрації контейнерів і призначаються для їх поточного і капітального ремонту;

- перестановочні пункти для забезпечення перестановки вантажних і пасажирських вагонів із широкої вітчизняної колії на колію інших країн;

- пункти екіпірування і технічного обслуговування рефрижераторних вагонів;

- технічні станції для екіпірування і технічного обслуговування пасажирських вагонів при підготовці їх у рейс;

- резерви провідників і контори обслуговування з пральнями, що виконують роботу з обслуговування пасажирських поїздів і розміщуються в межах технічних станцій, що готують пасажирські поїзди в рейс.

Деповський і заводський ремонти вагонів виконують періодично відповідно до встановлених міжремонтних термінів для кожного типу вагонів. Заводський ремонт вагонів, модернізація їх, виготовлення запасних

частин і формування колісних пар здійснюються на вагоноремонтних заводах, які є промисловими підприємствами.

Діяльність та юридичний статус Виробничого підрозділу служби вагонного господарства ремонтного вагонного депо Знам'янка регіональної філії «Одеська залізниця» Акціонерного товариства «Українська залізниця» регулюється наказом Акціонерного товариства «Українська залізниця» Регіональна філія «Одеська залізниця» від 19.07.2019 р. (додаток А).

Ремонтне вагонне депо Знам'янка (Депо) не є юридичною особою. Депо має розрахунковий рахунок, печатки, штампи, бланки та інші реквізити зі своїм найменуванням та найменуванням залізниці.

Депо створене з метою забезпечення перевезень вантажів у внутрішньому, міждержавному та міжнародному сполученнях, якісного виконання ремонту вантажних вагонів, з дотриманням вимог безпеки руху та охорони праці.

Основними напрямками діяльності депо є :

- Якісне виконання ремонту вантажних вагонів, забезпечення безпеки руху поїздів та охорони праці працівників, розробка і виконання організаційно-технічних заходів з попередження катастроф, аварій, порушень в поїзній роботі, нещасних випадків на виробництві.

- Забезпечення виконання виробничо-фінансового плану.

- Здійснення технологічної підготовки, розробка технологічних процесів роботи депо з метою більш ефективного використання трудових, матеріальних і енергетичних ресурсів Залізниці.

- Виконання річних, квартальних, місячних планів ремонту рухомого складу, капітального ремонту основних фондів, фінансових планів, планів з праці.

- Здійснення виробничо-господарської діяльності з дотриманням фінансової та розрахункової дисципліни.

- Виконання державної дисципліни цін та тарифів, забезпечення

правильного їх застосування.

- Здійснення заходів для зниження собівартості, підвищення рентабельності.

- Здійснення заходів з організації праці, підвищення її продуктивності, дотримання трудового законодавства.

- Реалізація заходів з розвитку і зміцнення ремонтної та матеріально-технічної бази депо, впровадження прогресивних технологій і нової техніки.

- Здійснення обліку несправних вагонів, виключення їх у встановленому порядку з інвентарного парку Укрзалізниці, розподіл та відновлення запасних частин і деталей, розробка вагонів у металобрухт.

- Організація проведення профілактичних заходів, спрямованих на усунення шкідливих і небезпечних факторів, запобігання нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози життю або здоров'ю працівників.

- Вивчення, впровадження передового досвіду ремонту вагонів, утримання основних фондів, створення безпечних умов праці, попередження травматизму і професійних захворювань.

- Розробка і узгодження у встановленому порядку технологічних процесів з ремонту вагонів.

- Забезпечення збереження вагонного парку, технологічного обладнання і механізмів.

- Планування забезпечення депо необхідним обладнанням, матеріалами, запасними частинами, паливом, мастилами та ін.

- Здійснення контролю за виконанням встановлених норм витрат, правильним та раціональним використанням матеріальних і грошових ресурсів та їх збереженням, розробка та здійснення заходів для збереження матеріалів, палива, електроенергії і запасних частин, своєчасного встановлення нового обладнання.

- Здійснення капітального будівництва та ремонту, своєчасне

впровадження в експлуатацію об'єктів виробничого призначення, які будуються господарським способом.

- Організація бухгалтерського, податкового, оперативного, статистичного обліку, надання бухгалтерської та податкової звітності у порядку, визначеному чинним законодавством.

- Проведення разом з профспілковими організаціями роботи з укладання колективного договору і контролю за його виконанням.

- Проведення атестації робочих місць.

- Забезпечення правильного застосування встановлених положень з оплати праці і системи преміювання, проведення заходів з недопущення необґрунтованих понаднормових витрат робочого часу.

- Здійснення заходів для підвищення ефективності роботи за рахунок виконання робіт з підсобно-допоміжної діяльності.

- Організація підготовки і навчання кадрів масових професій, підвищення їх кваліфікації.

- Своєчасний розгляд і прийняття рішень за листами, скаргами, заявами і пропозиціями громадян.

- Забезпечення своєчасного здійснення необхідних заходів для захисту даних з обмеженим режимом користування.

- Виконання заходів із забезпечення мобілізаційної готовності.

- Покращення культурно-побутових умов праці працівників.

- Здійснення закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти у порядку, визначеному чинним законодавством України.

- Проведення вхідного контролю отриманої продукції.

- Організація розробки та виконання планів впровадження нової техніки і технологій, пропозицій та заходів у проведенні єдиної технічної політики по охороні навколишнього середовища, організаційно-технічних заходів.

- Виконання заходів з енерго- та ресурсозбереження та впровадження

енергозберігаючих технологій.

– Забезпечення виконання заходів, спрямованих на зменшення шкідливого впливу на довкілля, раціонального використання природних ресурсів та дотримання норм екологічної безпеки.

– Забезпечення повного збирання, належного збереження та недопущення знищення і псування відходів, що мають ресурсну цінність та підлягають утилізації, своєчасне внесення плати за розміщення відходів, запобігання забрудненню навколишнього природного середовища.

– Раціональне використання водних ресурсів, дотримання нормативів їх гранично допустимого скидання, вживання заходів щодо запобігання забрудненню водних об'єктів стічними водами.

– Здійснення контролю за обсягом та складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря. Вживання заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин та зниження їх шкідливого впливу.

– Забезпечення екологічної безпеки, дотримання нормативів шкідливих впливів на навколишнє середовище.

– Розроблення та виконання комплексних заходів подальшого поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, запобігання нещасних випадків на виробництві.

– Раціональне використання наданих земельних ділянок, недопущення заболочення, погіршення якості земель і забруднення їх промисловими відходами, неочищеними стоками, вживання заходів для захисту ґрунтів, а також додержання інших вимог щодо охорони земель.

Положенням передбачено, що Депо веде бухгалтерський, податковий, статистичний та оперативний (управлінський) облік своєї фінансово-господарської діяльності. Депо подає фінансову, податкову, статистичну та оперативну (управлінську) звітність у встановленому порядку. Фінансові та податкові документи, у т.ч. звітність (фінансова, податкова, статистична_

Депо підписуються начальником і головним бухгалтером або іншими уповноваженими особами, які виконують їх обов'язки.

Враховуючи те, що Депо подає фінансову звітність повного комплекту, існують інформаційні ресурси для проведення аналізу фінансового стану з використанням даних фінансової звітності.

2.2. Оцінка фінансової стійкості «ВЧДР-7 ЗНАМ'ЯНКА» з використанням даних балансу

Аналіз фінансового стану підприємства починається з аналізу динаміки та структури майна підприємства та джерел його формування, тобто активів та пасивів. Такий аналіз передбачає дослідження зміни валюти балансу в цілому та окремих його статей (горизонтальний аналіз); вивчення структури активів та пасивів з метою виявлення відносної значимості тих чи інших статей (вертикальний аналіз); розрахунок та оцінка системи спеціальних аналітичних показників – коефіцієнтів фінансової структури.

Наприклад, баланс підприємства, фінансовий стан якого за оцінкою майна та джерел його формування є задовільним, повинен відповідати таким вимогам: 1) валюта балансу в кінці звітного періоду збільшує у порівнянні з початком періоду; 2) при інших рівних умовах темпи зростання оборотних активів вище, ніж темпи збільшення необоротних активів; 3) власний капітал підприємства перевищує позиковий та темпи його зростання вище, аніж темпи росту позикового капіталу; 4) частка власного капіталу у валюті балансу не нижче 50%; 5) темпи росту дебіторської та кредиторської заборгованості приблизно однакові; 6) в балансі відсутня стаття «непокріті збитки».

Для оцінки майна та джерел його формування на «ВЧДР-7 Знам'янка» побудовано аналітичну таблицю (табл. 2.2) та графіки. Перші дозволяє проаналізувати тенденції зміни активів та джерел їх формування в абсолютному виразі, другі – їх структуру та тенденції зміни.

Дані таблиці 2.2 свідчать про суттєве зростання майна «ВЧДР-7 Знам'янка» за досліджуваний період (2020-2022 рр.) на 226,8 тис.грн. або на 12,4%. Якщо станом на 31.12.2020 р. його обсяг становив 1834,9 тис.грн., то станом на 1.01.2023 р. – 2061,7 тис.грн. При цьому найбільше зростання майна відбулося саме в 2021 році: до 3330 тис.грн. з подальшим зменшенням в 2022 році. Збільшення майна обумовлено зростанням оборотних активів, при цьому необоротні активи збільшилися несуттєво. На початку досліджуваного періоду підприємство мало залишок необоротних активів в сумі 2,2 тис.грн., а на кінець 3,3 тис.грн. або на 0,2% більше. Оборотні активи зросли з 1832,7 тис.грн. до 2058,4 тис.грн., тобто на 12,3%.

В складі необоротних активів «ВЧДР-7 Знам'янка» як на початок, так і на кінець досліджуваного періоду обліковувалися лише основні засоби. Залишкова вартість основних засобів зростає: з 2,2 тис. грн. до 3,3 тис.грн., тобто на 1,1 тис.грн. або на 50,0%.

В складі оборотних активів «ВЧДР-7 Знам'янка» обліковуються виробничі запаси, готова продукція, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, за розрахунками з бюджетом, інша поточна дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші оборотні активи. За досліджуваний період зросли всі складові оборотних активів, крім дебіторської заборгованості покупців за товари, роботи, послуги. Найбільше зростання відбулося в складі іншої поточної дебіторської заборгованості: якщо станом на 1.01.2020 р. її залишок становив 9,3 тис.грн., то станом на 31.12.2022 р. – 451,2 тис.грн., тобто майже в 50 разів більше.

Таблиця 2.2

Аналіз майна та джерел його фінансування «ВЧДР-7 Знам'янка»

Показник	на 31.12.2019		на 31.12.2020		на 31.12.2021		на 31.12.2022		Зміни	
	Тис. грн..	%	Тис. грн..	%	Тис. грн..	%	Тис. грн..	%	Тис. грн..	%
Необоротні активи	2,2	0,1%	2,2	0,1%	3,3	0,1%	3,3	0,2%	1,1	50,0%
Основні засоби	2,2	0,1%	2,2	0,1%	3,3	0,1%	3,3	0,2%	1,1	50,0%
Оборотні активи	1832,7	99,9%	3295,2	99,9%	3326,7	99,9%	2058,4	99,8%	225,7	12,3%
Запаси	1314	71,6%	2617,6	79,4%	2495,4	74,9%	1324,9	64,3%	10,9	0,8%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	322,3	17,6%	0	0,0%	0	0,0%	77	3,7%	-245,3	-76,1%
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	186,7	10,2%	417,6	12,7%	293,5	8,8%	204	9,9%	17,3	9,3%
Інша поточна дебіторська заборгованість	9,3	0,5%	252,6	7,7%	536,5	16,1%	451,2	21,9%	441,9	4751,6%
Грошові кошти та їх еквіваленти	0,4	0,0%	7,4	0,2%	1,3	0,0%	1,3	0,1%	0,9	225,0%
Всього майна	1834,9	100,0%	3297,4	100,0%	3330	100,0%	2061,7	100,0%	226,8	12,4%
Власний капітал	103	5,6%	152,1	4,6%	260,8	7,8%	265,9	12,9%	162,9	158,2%
Зареєстрований (пайовий) капітал	1	0,1%	1	0,0%	1	0,0%	1	0,0%	0	0,0%
Нерозподілений прибуток	102	5,6%	151,1	4,6%	259,8	7,8%	264,9	12,8%	162,9	159,7%
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування і забезпечення	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%
Поточні зобов'язання	1731,9	94,4%	3145,3	95%	3069,2	92%	1795,8	87%	63,9	3,7%
Короткострокові кредити банків	62,1	3,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-62,1	-100,0%
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1380,3	75,2%	2506,2	76,0%	2303,9	69,2%	1515,5	73,5%	135,2	9,8%
Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом	4,5	0,2%	11	0,3%	24,2	0,7%	1,8	0,1%	-2,7	-60,0%
Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування	1,7	0,1%	1,8	0,1%	1,7	0,1%	1,1	0,1%	-0,6	-35,3%
Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці	2,7	0,1%	2,7	0,1%	0,8	0,0%	2,2	0,1%	-0,5	-18,5%
Інші поточні зобов'язання	280,6	15,3%	623,6	18,9%	738,6	22,2%	275,2	13,3%	-5,4	-1,9%
Всього джерел майна	1834,9	100,0%	3297,4	100%	3330	100%	2061,7	100%	226,8	12,4%

Зросли також виробничі запаси (на 10,9 тис.грн. або на 0,8%), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (на 17,3 тис.грн. або на 9,3%), грошові кошти та їх еквіваленти (на 0,9 тис. грн.. або на 225%).

Навпаки суттєво зменшилася дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. На початок досліджуваного періоду вона становила 322,3 тис.грн, а на кінець – 77,0 тис.грн, отже зменшення склало 245,3 тис. грн.. або 76,1%.

Внаслідок таких змін в складі майна відбулися деякі зміни в складі їх структури, але не суттєві. Так, питома вага необоротних активів на початку 2020 року становила 0,1%, а на кінець 2021 року – 0,2%. Відповідно зменшилася питома вага оборотних активів: з 99,9% до 99,8%. При цьому якщо станом на 1.01.2020 р. найбільшу питому вагу займали запаси – 71,6% всього майна, то на кінець 2022 року їх частка зменшилася до 64,3% і зросла частка іншої поточної дебіторської заборгованості – до 21,9%.

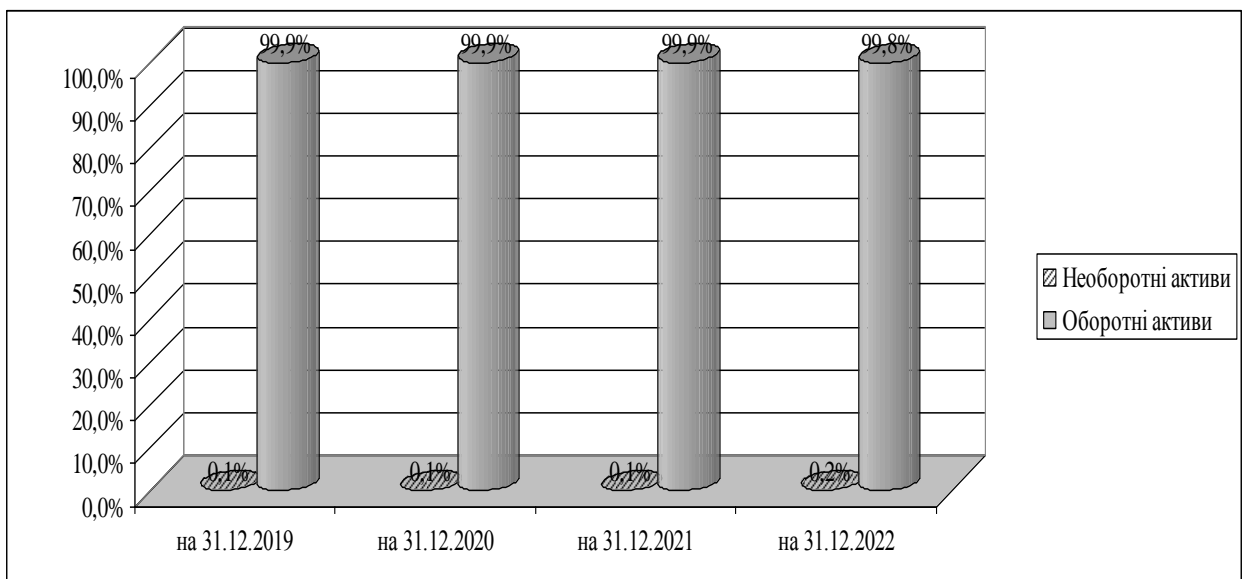

Рис. 2.1 Структура майна (активів) «ВЧДР-7 Знам'янка»

Джерела фінансування «ВЧДР-7 Знам'янка» представлені власним капіталом, поточними зобов'язаннями, довгострокові зобов'язання відсутні. Власний капітал протягом досліджуваного періоду зріс: якщо станом на

31.12.2020 р. його розмір становив 103,0 тис.грн., то станом на 31.12.2022 р. – 265,9 тис.грн. Отже, за досліджуваний період власний капітал зріс на 162,9 тис.грн. або на 158,2%. При цьому загальна вартість джерел фінансування майна підприємства зросла з 1834,9 тис.грн. до 2061,7 тис.грн. або на 12,4%. Поточні зобов'язання зросли лише на 3,7%: з 1731,9 тис.грн. до 1795,8 тис.грн.

В результаті таких змін суми різних складових пасивів, його структура змінилася таким чином (рис. 2.2).

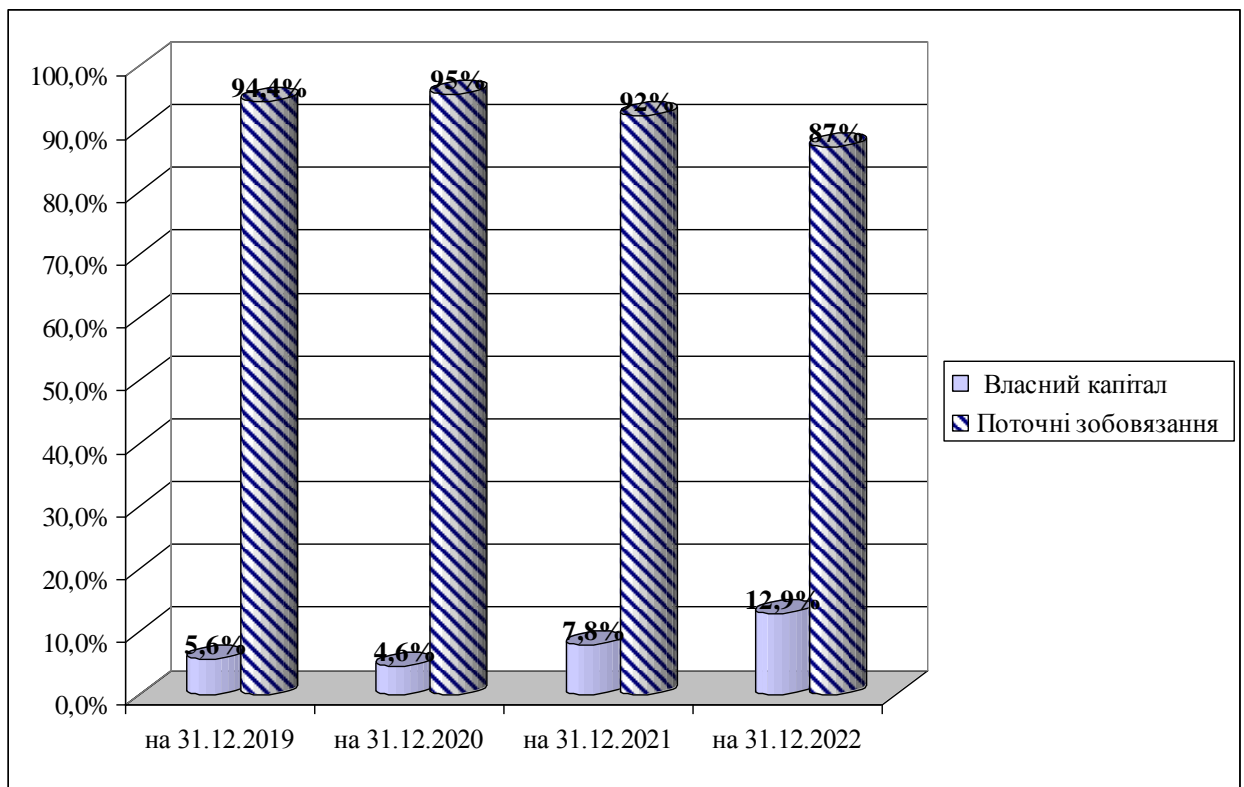

Рис. 4.2 Структура джерел фінансування «ВЧДР-7 Знам'янка»

На початку 2020 року власний капітал не переважав в складі джерел формування майна – його частка становила всього 5,6%, а частка поточних зобов'язань – 94,4%. Поступово протягом досліджуваного періоду частка власного капіталу зросла до 12,9%, а частка поточних зобов'язань зменшилася – до 87,1%.

В складі поточних зобов'язань перерозподіл структури не відбувся. Якщо на початку 2020 року найбільшу частку займала кредиторська заборгованість постачальників за товари (роботи, послуги) – 75,2% всіх джерел фінансування майна, то на кінець 2022 року її залишок збільшився (з 1380,3 тис.грн. до 1515,5 тис.грн.), а питома вага зменшилася до 73,5%. Зменшилися інші поточні зобов'язання: на початку 2020 року їх залишок становив 280,6 тис. грн., а в кінці 2022 року їх залишок склав 275,2 тис.грн. або 13,3% всіх джерел фінансування майна.

На початок досліджуваного періоду підприємство мало короткостроковий кредит банку в сумі 62,1 тис.грн або 3,4% всіх джерел фінансування. Але протягом 2020 року кредит був погашений і протягом досліджуваного періоду підприємство не користувалося позиковими коштами.

В складі власного капіталу за даними балансу обліковується статутний капітал та нерозподілений прибуток. Розмір статутного капіталу (з урахуванням додаткових внесків власників) за досліджуваний період не збільшився. Найсуттєвіше зросла сума нерозподіленого прибутку: якщо станом на 1.01.2020 р. підприємство накопичила прибутку на суму 102 тис.грн., в станом на 1.01.2023 р. його сума зросла в 2,5 рази і склала 264,9 грн.

Проаналізуємо частку основних складових власного капіталу в його сумі та в сумі всіх джерел фінансування майна. Питома вага статутного капіталу залишається стабільною. Якщо на початку 2020 року частка статутного капіталу в сумі всіх джерел становила 0,1%, то на початку 2023 року – 0,05%. Відповідно суттєво зросла частка нерозподіленого прибутку: в складі всіх джерел - з 5,6% до 12,8.

Наступним етапом аналізу фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» є оцінка фінансової стійкості досліджуваного підприємства за допомогою коефіцієнтів. В якості ключового показника, для розрахунку якого

використовується сума власного капіталу, обираємо показник фінансової незалежності (автономії). Загальна тенденція свідчить, що фінансова стійкість підприємства перевищує рекомендовані значення. Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує можливість підприємства виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власних активів. Враховуючи те, що мінімальне рекомендоване значення коефіцієнту автономії 0.5, можна стверджувати, що незалежність «ВЧДР-7 Знам'янка» від позикових джерел є достатньо низькою.

Слід відзначити, що цей показник має тенденцію до зростання: станом на 1.01.2020 р. він становив 0,056, станом на 1.01.2021 р. – 0,046, станом на 1.01.2023 р. – 0,129.

Таблиця 2.3

Оцінка фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» за показником фінансової незалежності (автономії)

Показник	на 31.12. 2019	на 31.12. 2020	на 31.12. 2021	на 31.12. 2022	Зміни	
					Тис. грн.	%
Власний капітал	103	152,1	260,8	265,9	162,9	158,2%
Загальна сума капіталу підприємства	1834,9	3297,4	3330	2061,7	226,8	12,4%
<i>Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)</i>	0,056	0,046	0,078	0,129	0,073	129,8%
<i>Мінімальне критичне значення коефіцієнту фінансової незалежності (автономії)</i>	0,5	0,5	0,5	0,5		

Таким чином, за результатами аналізу структури капіталу можна зробити висновок, що фінансова стійкість «ВЧДР-7 Знам'янка» не знаходиться в межах рекомендованих значень і є достатньо низькою, оскільки обсяг позикового капіталу набагато більше, ніж власний капітал. Проте, при остаточних висновках слід враховувати наступні дві обставини:

По-перше, необхідна (достатня) частка власного капіталу в складі джерел фінансування індивідуальна для кожного підприємства і на кожному звіту або планову дату, а тому нормативні значення є лише орієнтовними. По-друге, достатня частка власного капіталу в складі джерел фінансування – це не максимально можлива його частка, а розумна, визначена доцільним сполученням позикових та власних джерел, яке відповідає структурі активів. Враховуючи ці обставини, можна зробити висновок, що «ВЧДР-7 Знам'янка» не намагається наближуватися до максимальної частки власних джерел і використовує можливості залучення більшого обсягу позикових коштів.

На практиці використовують різні методи аналізу ліквідності балансу (платоспроможності підприємства): балансовий метод аналізу ліквідності, який базується на розрахунку платіжного надлишку (нестачі) коштів (його часто називають балансом ліквідності або балансом платоспроможності), розрахунок та оцінка основних коефіцієнтів ліквідності балансу, розрахунок та оцінка додаткових (непрямих, уточнених) показників ліквідності та платоспроможності, аналіз платоспроможності на базі грошових потоків. Використаємо коефіцієнтний метод для оцінки ліквідності «ВЧДР-7 Знам'янка».

Аналіз коефіцієнтів платоспроможності свідчить, що показники загальної ліквідності та швидкої ліквідності на «ВЧДР-7 Знам'янка» перевищують рекомендовані значення.

Коефіцієнт поточної ліквідності характеризує достатність обігових коштів для погашення боргів протягом року.

Таблиця 2.4

Показники ліквідності «ВЧДР-7 Знам'янка»

Показник	на 31.12. 2019	на 31.12. 2020	на 31.12. 2021	на 31.12. 2022
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,058	1,048	1,084	1,146
Критичне значення коефіцієнту загальної ліквідності	1,000	1,000	1,000	1,000
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,299	0,215	0,271	0,408
Критичне значення коефіцієнту швидкої ліквідності	0,700	0,700	0,700	0,700
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,000	0,002	0,000	0,001
Критичне значення коефіцієнту абсолютної ліквідності	0,200	0,200	0,200	0,200

Перевищення поточних активів над поточними зобов'язаннями забезпечує резервний запас для компенсації збитків, які можна понести підприємство при розміщенні та ліквідації усіх поточних активів, крім готівки. Інакше кажучи, він визначає певну межу безпеки для будь-якого можливого зниження ринкової вартості оборотних активів, спричиненого непередбачуваними обставинами, які спроможні зупинити або скоротити надходження грошових коштів. Як свідчать дані таблиці цей показник на «ВЧДР-7 Знам'янка» станом на 1.01.2020 р. мав значення – 1,058, а в подальшому має постійне зростання і на кінець 2022 року має значення – 1,146, що не суттєво перевищує мінімальне значення (1,0) і не перевищує нормальні обмеження, які встановлені в межах 2,0-2,5.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує скільки одиниць найбільш ліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів, тобто яку частину поточної заборгованості підприємство може погасити без

врахування запасів, за умови повного погашення дебіторської заборгованості. На «ВЧДР-7 Знам'янка» даний показник на початку 2020 року становив 0,299, тобто був меншим за нормальні значення, встановлені на рівні 0,7. В наступні періоди показник зріс і на кінець 2022 року становив 0,408, що знову таки суттєво перевищує рекомендовані значення.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності є найбільш жорстким критерієм платоспроможності та показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена негайно, оскільки для групи активів, які використовуються при його розрахунку (грошові кошти) практично відсутня загроза втрати вартості у випадку ліквідації підприємства не існує часового лагу для перетворення у платіжні засоби. Цей показник на «ВЧДР-7 Знам'янка» є нижчим нормативного значення, який за різних методик повинен бути в межах 0,2-0,35. Протягом досліджуваного періоду він знаходився в межах 0,0004-0,001. Найбільше значення (0,002) цей показник мав в середині досліджуваного періоду: станом на 31.12.2020 року.

2.3. Аналіз результативності діяльності «ВЧДР-7 ЗНАМ'ЯНКА» та ефективності використання активів з використанням даних балансу та звіту про фінансові результати

Аналіз результативності діяльності досліджуваного підприємства починається з оцінки рівня фінансових результатів діяльності підприємства, їх динаміки та структури. Для аналізу були представлені дані звіту про фінансові результати за формою №2 за 2020-2022 рр. При цьому розрізняють такі напрями: зміни показників за період, що аналізується (горизонтальний аналіз); структури показників та їх змін (вертикальний

аналіз). Інформація про доходи та витрати «ВЧДР-7 Знам'янка» за цей період представлена в таблиці 2.5

«ВЧДР-7 Знам'янка» є прибутковим підприємством, стабільного розширення діяльності не спостерігається, оскільки обсяг виручки підприємства суттєво зріс в 2021 році, але суттєво зменшився в 2022 році. Чистий дохід (виручка від реалізації) в 2020 році становила 8075,8 тис.грн., а в 2021 році - 19444,6 тис.грн., в 2022 році – 954,2 тис.грн., що на 7121,6 тис.грн або на 88,2% менше у порівнянні з 2020 роком.

Інші операційні доходи підприємство отримало в 2021 році в сумі 4 тис.грн, а в 2022 році – в сумі 27,9 тис.грн. Інші доходи підприємство отримало лише в 2022 році на суму 0,6 тис.грн. В підсумку чисті доходи зменшилися з 8075,8 тис. грн.. до 982,7 тис.грн..

Собівартість реалізованої продукції також зменшилася з 7226,9 тис.грн. (2020 рік) до 868,4 тис. грн.. (2021 рік), тобто на 6358,5 тис.грн., але меншими темпами, ніж виручка – на 88,0%. Інші операційні витрати в 2020 році становили 788,3 тис.грн., а в 2022 році – 102,9 тис.грн., що на 685,4 тис.грн. та 86,9% менше. Інші витрати підприємство отримало лише в 2022 році в сумі 5,2 тис.грн. В результаті сукупні витрати зменшилися з 8015,2 тис.грн. до 976,5 тис. грн.. або на 87,8%.

Відповідно прибуток від реалізації (основної діяльності) зменшився з 848,9 тис.грн. в 2020 році до 85,8 тис.грн. в 2022 році. Протягом 2020-2022 років «ВЧДР-7 Знам'янка» мав збиток від іншої операційної та іншої діяльностей.

Представлені дані показують, що кінцевий фінансовий результат діяльності «ВЧДР-7 Знам'янка» формують доходи та витрати від трьох видів діяльностей: основної, іншої операційної, іншої, результативність яких є різною: основна діяльність є прибутковою і прибутковість зменшується, інша операційна діяльність та інша є збитковою, оскільки в основному підприємство несе витрати.

Таблиця 2.5

**Динаміка зміни показників, які використовуються при розрахунку показників рентабельності
«ВЧДР-7 Знам'янка»**

№	Показники	2020	2021	2022	Зміни в 2021 році по відношенню до 2020 року		Зміни в 2022 році по відношенню до 2021 року		Зміни в 2022 році по відношенню до 2020 року	
					Тис. грн.	%	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	8075,8	19444,6	954,2	11368,8	140,8%	-18490,4	-95,1%	-7121,6	-88,2%
2	Інші операційні доходи	0	4	27,9	4	100,0%	23,9	597,5%	27,9	100,0%
3	Інші доходи	0	0	0,6	0	0,0%	0,6	100,0%	0,6	100,0%
4	Разом чисті доходи	8075,8	19448,6	982,7	11372,8	140,8%	-18465,9	-94,9%	-7093,1	-87,8%
5	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7226,9	18354,3	868,4	11127,4	154,0%	-17485,9	-95,3%	-6358,5	-88,0%
6	Інші операційні витрати	788,3	961,7	102,9	173,4	22,0%	-858,8	-89,3%	-685,4	-86,9%
7	Інші витрати	0	0	5,2	0	0,0%	5,2	100,0%	5,2	100,0%
8	Разом витрати	8015,2	19316	976,5	11300,8	141,0%	-18339,5	-94,9%	-7038,7	-87,8%
9	Фінансовий результат до оподаткування	60,6	132,6	6,2	72	118,8%	-126,4	-95,3%	-54,4	-89,8%
10	Податок на прибуток	11,5	23,9	1,1	12,4	107,8%	-22,8	-95,4%	-10,4	-90,4%
11	Чистий прибуток (збиток)	49,1	108,7	5,1	59,6	121,4%	-103,6	-95,3%	-44	-89,6%

«ВЧДР-7 Знам'янка» не застосовує спрощену систему оподаткування і є платником податку на прибуток: його сума в 2020 році становила 11,5 тис.грн, в 2-15 році – 23,9 тис.грн., а в 2022 році – 1,1 тис. грн.

Але оскільки протягом досліджуваного періоду «ВЧДР-7 Знам'янка» отримував чистий прибуток, можна зробити висновок, що підприємство є рентабельним. При цьому чистий прибуток зменшився з 49,1 тис.грн. в 2020 році до 5,1 тис.грн. в 2022 році.

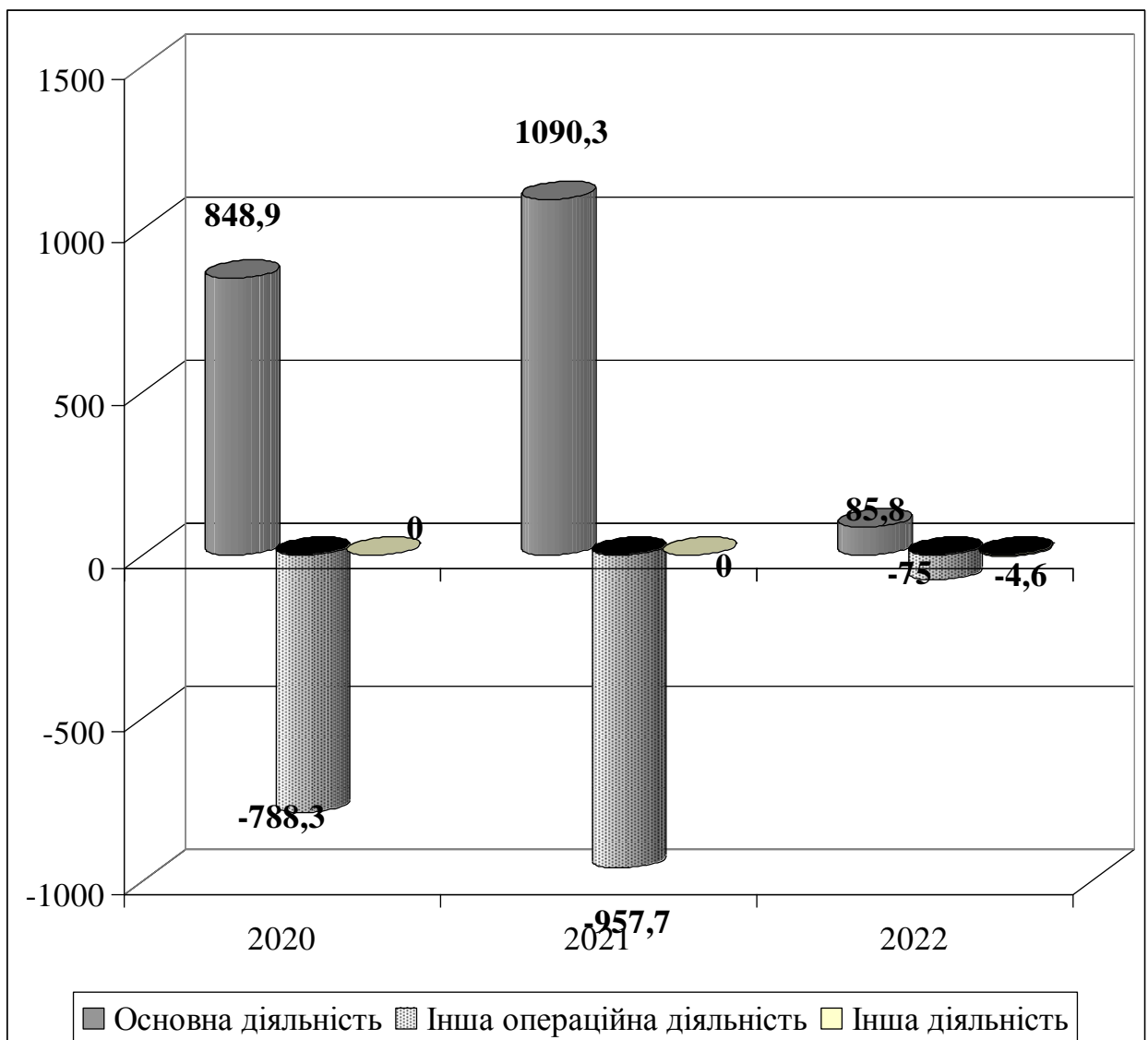

Рис. 2.3. Результативність різних видів діяльності «ВЧДР-7 Знам'янка»

Необхідно проаналізувати чинники, які вплинуть на зміну показників рентабельності. Для цього спочатку проаналізуємо зміну показників, які використовуються при розрахунку відповідних показників рентабельності, а саме: середньорічної вартості активів підприємства, середньорічної вартості власного капіталу, чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, чистого прибутку.

Саме зміни цих показників є тими чинниками, які впливають на показники рентабельності, і відбивають різні аспекти діяльності підприємства. Дані чинники необхідно кількісно оцінити, оскільки регулюючи розмір чинників з урахуванням їх взаємозв'язку можна досягти бажаного рівня рентабельності. При вивченні порівняльної динаміки цих показників оцінюється відповідність наступному оптимальному співвідношенню, яке отримало назву «золоте правило економіки підприємства»:

$$T_p > T_v > T_k > 100\%,$$

де T_p – темп росту прибутку;

T_v - темп росту виручки від реалізації

T_k – темп росту середньої величини капіталу.

Як свідчать розраховані дані «золоте правило» на підприємстві не дотримується, оскільки чистий прибуток та виручка зменшуються, а середня величина активів – навпаки збільшується.

Так, в цілому за 2020-2022 рр. активи зросли на 5,1%, виручка від реалізації – зменшилася на 88,2%, а чистий прибуток – на 89,6%.

Узагальнюючи можна зробити висновок, що оскільки чистий прибуток та виручка зменшуються, а вартість активів «ВЧДР-7 Знам'янка» - навпаки збільшуються, майно підприємства використовується з кожним роком менше ефективно.

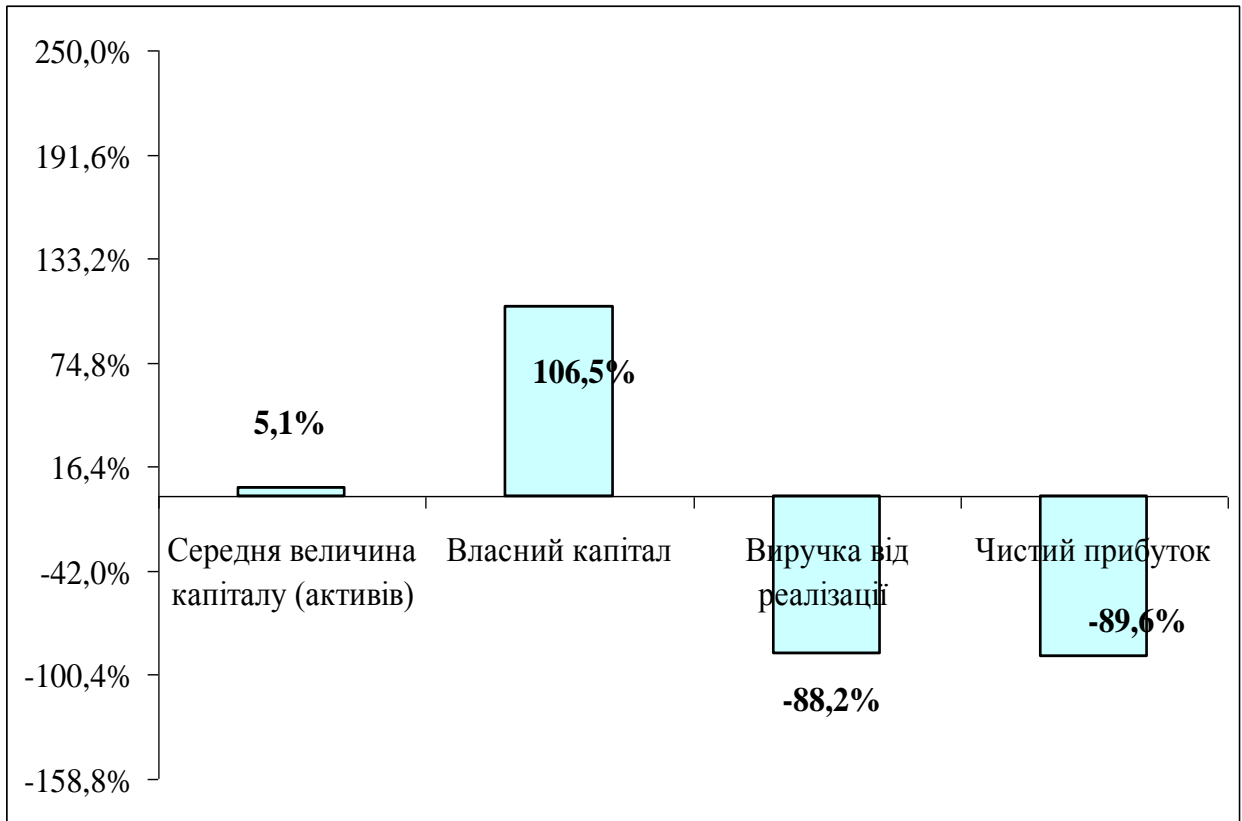

Рис. 2.4. Темпи змін активів, виручки та чистого прибутку «ВЧДР-7 Знам'янка»

Показники рентабельності активів за чистим прибутком в 2020 році становив 1,9%, в 2021 році – 3,3%, а в 2022 році – 0,2%. Це свідчить про те, що на 1 грн. інвестованих в активи кошти в 2021 році припадало менше 1 грн. прибутку. Таке зменшення за досліджуваний період спричинено низьким рівнем прибутковості діяльності. Показник рентабельності власного капіталу також має стабільну тенденцію зменшення. В 2020 році він становив 38,5%, а в 2022 році – 1,9%.

Показники рентабельності, розраховані за прибутком від реалізації та чистим прибутком, найбільші значення мають також в 2020 році. Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації в 2020 році становила 10,5%, в 2021 році – 5,61%, а в 2022 році – 9,0%. Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком в 2020 році становила 0,6%, в 2021 році – 0,6%, а в 2022 році – 0,5%.

Таблиця 2.6

**Показники рентабельності «ВЧДР-7 Знам'янка»
протягом 2020-2022 років**

Показник	2020	2021	2022	Зміни абсолютні, тис. грн..	Зміни, %
Середня величина капіталу (активів)	2566	3314	2696	130	5,1%
Власний капітал	128	206	263	136	106,5%
Виручка від реалізації	8076	19445	954	-7122	-88,2%
Чистий прибуток	49	109	5	-44	-89,6%
Прибуток від реалізації	849	1090	86	-763	-89,9%
Прибуток від операційної діяльності	61	133	11	-50	-82,2%
Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	1,9%	3,3%	0,2%	-1,7%	-90,1%
Рентабельність власного капіталу за чистим прибутком	38,5%	52,7%	1,9%	-36,6%	-95,0%
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	10,5%	5,61%	9,0%	-1,5%	-14,5%
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,8%	0,7%	1,1%	0,4%	50,8%
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,6%	0,6%	0,5%	-0,1%	-12,1%

Враховуючи те, що «ВЧДР-7 Знам'янка» мало інші операційні доходи та витрати, то були розраховані показники рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності. В 2020 році цей показник становив 0,8%, а в 2021 році – 0,7%, а в 2022 році – 1,1%.

Зворотним показником рентабельності активів за чистим прибутком є

показник періоду окупності капіталу, який розраховується відношенням активів до чистого прибутку.

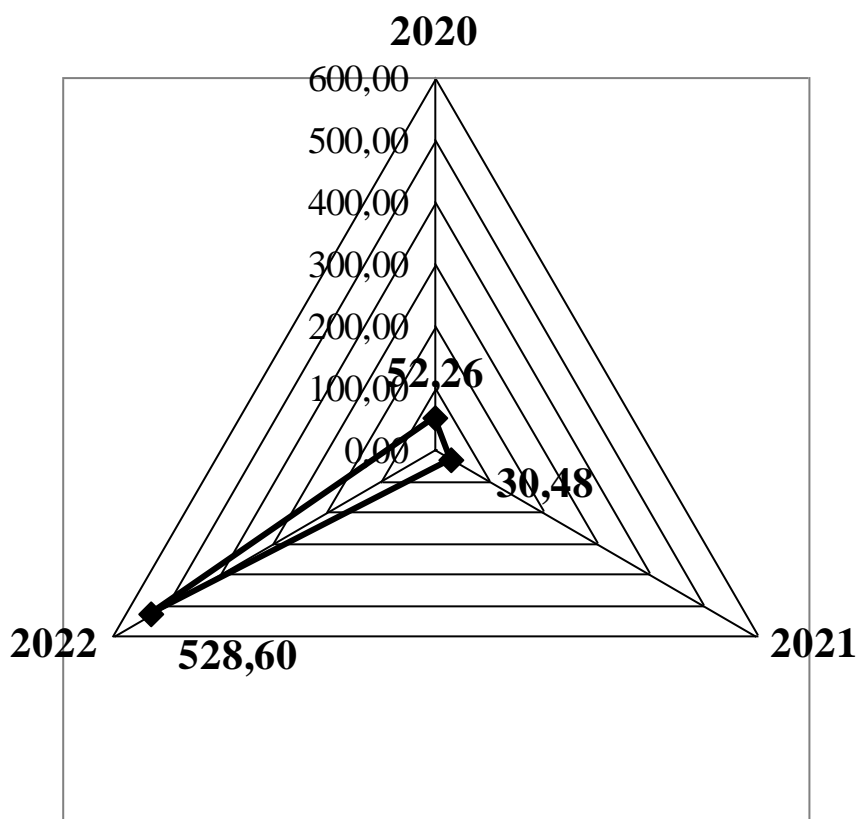

Рис. 2.5. Динаміка зміни періоду окупності капіталу «ВЧДР-7 Знам'янка»

Як свідчать розраховані дані, період окупності «ВЧДР-7 Знам'янка» в 2020 році становив 52 роки, в 2021 році – 31 рік, а в 2022 році – 528,6 роки. (рис. 2.5).

2.4. Застосування узагальнюючих методик оцінки фінансового стану підприємства

Розрахунок значень коефіцієнтів за ряд періодів діяльності дозволяє дати в динаміці оцінку лише різних сторін фінансового стану підприємства,

але не дозволяє об'єднати різні характеристики. Ця обставина призвело до створення ряду методик зведеної кількісної оцінки фінансового стану.

Методика 1

В її основу покладені наступні принципи:

- Фінансові коефіцієнти повинні бути інформативні, несуперечливі та давати цілісну характеристику;
- Фінансові коефіцієнти повинні мати однакову спрямованість (їх зростання означає покращення фінансового стану);
- Вони повинні мати числові нормативи мінімального рівня або діапазону;
- Показники повинні розраховуватися лише за даними публічної фінансової звітності.

Для знаходження рейтингу підприємства використовується п'ять коефіцієнтів:

1. Забезпеченість власними обіговими коштами – відношення власних обігових коштів та загальної суми оборотних активів (Кз).

2. Поточна ліквідність – відношення суми оборотних активів до поточних зобов'язань (Клп).

3. Інтенсивність обороту авансованого капіталу – визначається як відношення виручки від реалізації товарів та послуг до валюти балансу (Кі).

4. Менеджмент (ефективність управління підприємством) – визначається відношенням прибутку від реалізації до виручки від реалізації (Км).

5. Прибутковість (рентабельність) – визначається відношенням прибутку від фінансової діяльності (Кпр).

Значення рейтингу фінансового стану підприємства визначають за формулою:

$$P = 2.0 * K_z + 0,1 * K_{лп} + 0,08 * K_i + 0,45 * K_m + K_{пр}$$

Оскільки деякі коефіцієнти в даному рейтингу є моментними, а деякі середніми за рік, то для розрахунку рейтингу приймається значення

моментного показника на кінець звітного року, припускаючи, що саме на такому рівні він сформувався завдяки оборотам за поточний рік. Враховуючи особливості складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва під коефіцієнтом менеджменту будемо розглядати відношення чистого прибутку до виручки від реалізації. Кпр на «ВЧДР-7 Знам'янка» буде дорівнювати нулю, оскільки фінансова діяльність не велася.

Таблиця 2.7

Рейтинг фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка»

Коефіцієнти		Ваги	2020	2021	2022
Забезпеченість власними обіговими коштами	Кз	2	0,048889	0,061523	0,096581
Коефіцієнт поточної ліквідності	Клп	0,1	1,05293	1,065778	1,115064
Інтенсивність обороту авансованого капіталу	Кі	0,08	3,147049	5,867942	0,353951
Ефективність управління підприємством	Км	0,45	0,105117	0,056072	0,089918
Рентабельність фінансової діяльності	Кпр	1	0	0	0
Рейтинг	Р		0,502138	0,724292	0,373448
Забезпеченість власними обіговими коштами	Кз	2	0,04549	0,077404	0,127575
Коефіцієнт поточної ліквідності	Клп	0,1	1,047658	1,083898	1,14623
Інтенсивність обороту авансованого капіталу	Кі	0,08	3,147049	5,867942	0,353951
Ефективність управління підприємством	Км	0,45	0,105117	0,056072	0,089918
Рентабельність фінансової діяльності	Кпр	1	0	0	0
Рейтинг	Р		0,494813	0,757866	0,438552

Як свідчить дана рейтингова оцінка, фінансовий стан «ВЧДР-7 Знам'янка» покращився в 2021 році, але погіршився в 2022 році у порівнянні з 2014 роком.

Методика 2

Існує інша бальна (рейтингова) оцінка фінансового стану підприємства. Для оцінки за даної методикою відбираються наступні коефіцієнти, значення яких розподілені на три класи (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Основні та додаткові коефіцієнти

№	Коефіцієнти	1 клас	2 клас	3 клас
Основні коефіцієнти				
1.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	<1	1-0,6	<0,6
2.	Коефіцієнти покриття (загальної ліквідності)	>2	2-1,5	<1,5
3.	Коефіцієнти концентрації власного капіталу, %	>40%	40-30%	<30%
Додаткові коефіцієнти				
1.	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,5-0,75	>0,75
2.	Коефіцієнти рентабельності основного капіталу, %	>25%	25%-15%	<15%
3.	Коефіцієнти оборотності коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості), обороти	>7	7-3	<3

Далі розрахунок балів відбувається в наступній послідовності:

1. Кожному коефіцієнту присвоюється рейтинг в балах:

- Ліквідності -40;
- Покриття -35;
- Концентрації власного капіталу – 25;
- Концентрації залученого капіталу – 5;
- Рентабельності власного капіталу – 3;
- Оборотності коштів в розрахунках - 2.

2. Розраховують коефіцієнти та групують їх за класами.

3. Здійснюють розрахунок суми балів, для чого перемножують номер

класу, в якому знаходиться коефіцієнт та рейтинг цього коефіцієнту.

4. Рейтинг підприємства першого класу за додатковими коефіцієнтами віднімають із загальної суми балів.

5. Здійснюють остаточну оцінку фінансового стану за наступною методикою, яка наведена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Оцінка фінансового стану

№ групи	Бали	Оцінка фінансового стану
1	100-150	Стійкий фінансовий стан
2	151-220	Незначні відхилення від норм
3	221-275	Підвищений ризик, напруга, але існують можливості покращення фінансового стану
4.	>275	Стан поганий

Розрахунок балів для «ВЧДР-7 Знам'янка» за 2015-2017 рр. наведений в таблиці 2.10.

Її дані свідчать, що незважаючи на зміну показників та коефіцієнтів фінансовий стані підприємства не коливається між різними групами. Остаточна сума балів є стабільною і становить 324 бали, що є дуже поганим показником..

Дана методика підтверджує висновки, зроблені за допомогою першої методики про коливання фінансового стану підприємства. У відповідності із Методикою №1 зменшення рейтингу є негативною тенденцією. Отже в 2021 році у порівнянні з 2020 роком рейтинг «ВЧДР-7 Знам'янка» зріс на 53%, а в 2022 році зменшився на 21%.

Методика №2 не дає нам різких коливань фінансового стану. Дані висновки наочно ілюструються діаграмою, яка наведена на рис. 2.6.

Таблиця 2.10

Бальна (рейтингова) оцінка фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка»

Показники	Рейтинг коефіцієнту в балах	Значення показників			Номер класу, в якому знаходиться значення даного коефіцієнту			Бали		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Основні коефіцієнти										
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	40	0,00235	0,00042	0,00072	3	3	3	120	120	120
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	35	1,04766	1,08390	1,14623	3	3	3	105	105	105
Коефіцієнт концентрації власного капіталу, %	25	5,613%	4,613%	7,832%	3	3	3	75	75	75
Додаткові коефіцієнти										
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	5	94,387%	95,387%	92,168%	3	3	3	15	15	15
Коефіцієнт рентабельності основного капіталу	3	1,9134%	3,2803%	0,1892%	3	3	3	9	9	9
Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості), обороти	2	50,11356	*	24,78442	1	1	1	2	2	2
Загальна сума балів								326	326	326
Остаточна сума балів з врахуванням віднімання балів по додатковим коефіцієнтам, які знаходяться в першому класі								324	324	324

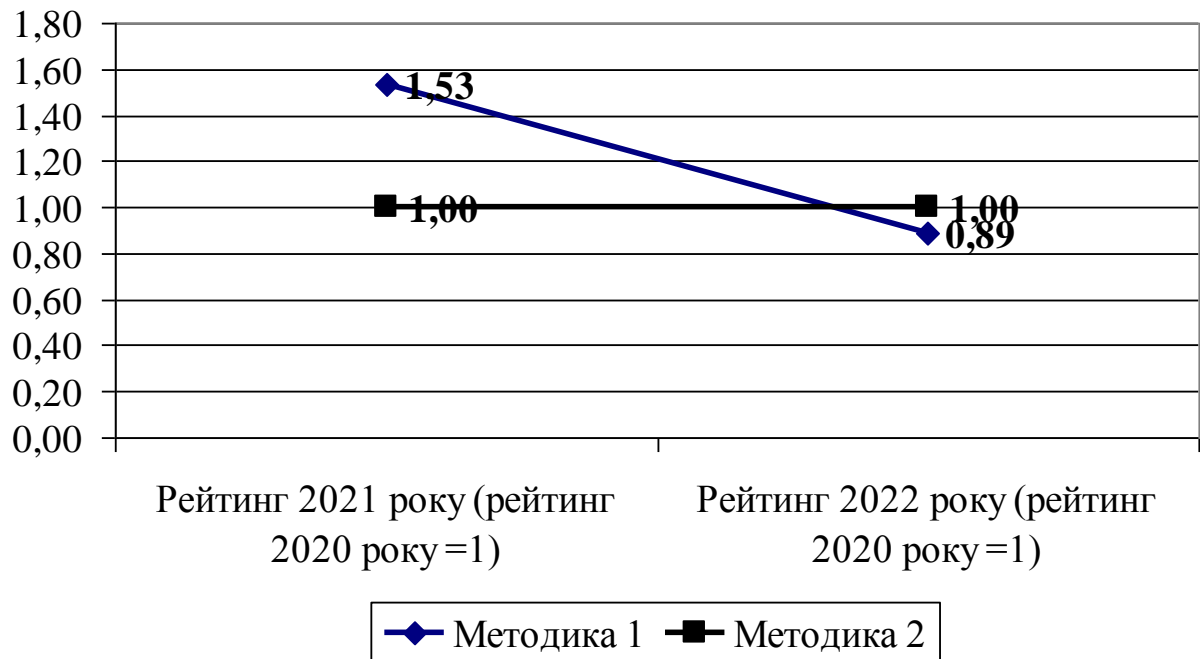

Рис. 2.6. Зміна загального рейтингу «ВЧДР-7 Знам'янка» за Методикою №1 та Методикою №2

Методика №3.

Існує систем критеріїв для визначення незадовільною структуру балансу неплатоспроможних підприємств та встановлено, що лише на основі вказаної системи критеріїв приймаються рішення:

- про визнання структури балансу підприємства незадовільною, а підприємство – неплатоспроможним;
- про наявність реальної можливості у підприємства відновити власну платоспроможність;
- про наявність реальної можливості втрати платоспроможності підприємства, коли воно в майбутньому не зможе виконати свої обов'язки перед кредиторами.

Показниками для оцінки незадовільної структури балансу є:

- коефіцієнт загальної ліквідності (Кл);
- коефіцієнт забезпеченості власними коштами (Кз);
- коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності.

Підставою для визнання структури балансу незадовільною, а підприємства неплатоспроможним є виконання одного з умов:

- коефіцієнт загальної ліквідності на кінець звітної періоду має значення менше 2;
- коефіцієнт забезпеченості власними коштами на кінець звітної періоду має значення менше 0,1.

Отже, якщо хоча б один з цих коефіцієнтів менше встановлених нормативів, то розраховується коефіцієнт відновлення платоспроможності (Кв) за наступною формулою:

$$K_B = \frac{K_{Лк} + 6 / T * (K_{Лк} - K_{Лн})}{2}$$

де 6 – період відновлення платоспроможності (6 місяців);

T – звітний період в місяцях;

2 – нормативний коефіцієнт поточної ліквідності;

$K_{Лк}$, $K_{Лн}$ - коефіцієнти загальної ліквідності на кінець та початок звітної періоду.

Якщо $K_{вп} > 1$ – існує можливість відновити платоспроможність, якщо $K_{вп} < 1$, то відновити платоспроможність не можна.

Якщо оба коефіцієнти дорівнюють або більше значення встановлених параметрів, то розраховується коефіцієнт втрати платоспроможності (K_y):

$$K_y = \frac{K_{Лк} + 3 / T * (K_{Лк} - K_{Лн})}{K_{норм}}$$

де 3 – період втрати платоспроможності (6 місяців);

T – звітний період в місяцях;

К норм – нормативний коефіцієнт поточної ліквідності (2);

$K_{лк}$, $K_{лн}$ - коефіцієнти загальної ліквідності на кінець та початок звітного періоду.

Якщо $K_u > 1$, то існує можливість не втратити платоспроможність, якщо $K_u < 1$, то існує можливість втратити платоспроможність.

Можливі рішення щодо структури балансу за результатами оцінки наведені в таблиці 210

Для порівняння оцінку фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» за даною методикою проведено з використання декількох нормативних значень коефіцієнту загальної ліквідності. Оскільки в міжнародній практиці його нормативне значення повинно знаходитися в межах від 1.0 до 2.0, то для розрахунку обрано такі нормативні показники: 2, 1.75, 1.5, 1.25, 1.

Як свідчать результати проведених розрахунків, якщо за нормативне значення коефіцієнту загальної ліквідності брати значення, яке перевищує його мінімальне рекомендоване значення, то «ВЧДР-7 Знам'янка» необхідно було б визнати неплатоспроможним, навіть, за умови наявності власних обігових коштів (табл. 2.11).

На наш погляд, більш наближеним до реальності є підхід, коли за нормативне значення коефіцієнту ліквідності приймається 1.0, тобто його мінімальне значення.

В цьому випадку «ВЧДР-7 Знам'янка» слід було б визнати неплатоспроможним, але відкласти процедуру прийняття рішення на 6 місяців.

Підводячи підсумки по методиці №3, слід зазначити, що для прийняття рішень необхідно більш критично підійти до нормативних значень коефіцієнтів, оскільки без врахування реальної ситуації, завищені нормативи не можуть бути придатними для проведення порівняльного аналізу.

Таблиця 2.10

Можливі рішення про структуру балансу

№	Показник	Варіанти							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Умови									
1.	$K_L < 2, K_3 < 0,1, K_B < 1$	*							
2.	$K_L \geq 2, K_3 < 0,1, K_B < 1$		*						
3.	$K_L < 2, K_3 \geq 0,1, K_B < 1$			*					
4.	$K_L \geq 2, K_3 < 0,1, K_B \geq 1$				*				
5.	$K_L < 2, K_3 \geq 0,1, K_B \geq 1$					*			
6.	$K_L < 2, K_3 < 0,1, K_B \geq 1$						*		
7.	$K_L \geq 2, K_3 \geq 0,1, K_B < 1$							*	
8.	$K_L \geq 2, K_3 \geq 0,1, K_B \geq 1$								*
Дії									
1.	Структура балансу визнається незадовільною, а підприємство неплатоспроможним	*	*	*					
2.	Визнання структури балансу незадовільною, а підприємства – неплатоспроможним відкладається на 6 місяців				*	*	*		
3.	Визнання структури балансу незадовільною, а підприємства – неплатоспроможним не приймається, але підприємство ставиться на облік по справам про неплатоспроможність							*	
4.	Рішення про визнання структури балансу незадовільною, а підприємства платоспроможним не може бути прийнято								*

Таблиця 2.11
Визначення оцінки фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» за
методикою №3

Показники	2020		2021		2023	
	На початок	На кінець	На початок	На кінець	На початок	На кінець
К л нормативне 2						
Кз	0,0550	0,0455	0,0455	0,0774	0,0774	0,1276
Кл	1,0582	1,0477	1,0477	1,0839	1,0839	1,1462
Кв		0,5212		0,5510		0,5887
Місце		1		1		3
Ку		0,5225		0,5465		0,5809
К л нормативне 1,75						
Кз	0,0550	0,0455	0,0455	0,0774	0,0774	0,1276
Кл	1,0582	1,0477	1,0477	1,0839	1,0839	1,1462
Кв		0,5956		0,6297		0,6728
Місце		1		1		3
Ку		0,5972		0,6245		0,6639
К л нормативне 1,5						
Кз	0,0550	0,0455	0,0455	0,0774	0,0774	0,1276
Кл	1,0582	1,0477	1,0477	1,0839	1,0839	1,1462
Кв		0,6949		0,7347		0,7849
Місце		1		1		3
Ку		0,6967		0,7286		0,7745
К л нормативне 1,25						
Кз	0,0550	0,0455	0,0455	0,0774	0,0774	0,1276
Кл	1,0582	1,0477	1,0477	1,0839	1,0839	1,1462
Кв		0,8339		0,8816		0,9419
Місце		1		1		3
Ку		0,8360		0,8744		0,9295
К л нормативне 1,0						
Кз	0,0550	0,0455	0,0455	0,0774	0,0774	0,1276
Кл	1,0582	1,0477	1,0477	1,0839	1,0839	1,1462
Кв		1,0424		1,1020		1,1774
Місце		6		6		5
Ку		1,0450		1,0930		1,1618

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження теорії та практики використання фінансової звітності для проведення оцінки ефективності та результативності діяльності підприємства в процесі управління зроблено такі висновки:

1. «ВЧДР-7 Знам'янка» має нестійкий фінансовий стан, оскільки його баланс відповідає таким позитивним критеріям: валюта балансу в кінці звітного періоду збільшується у порівнянні з початком періоду; при інших рівних умовах темпи зростання оборотних активів вище, ніж темпи збільшення необоротних активів; в балансі відсутня стаття «непокриті збитки», але разом з тим, присутні негативні тенденції, а саме: власний капітал підприємства не перевищує позиковий та темпи його зростання менше, аніж темпи росту позикового капіталу; частка власного капіталу у валюті балансу нижче 50%.

2. Протягом досліджуваного періоду «ВЧДР-7 Знам'янка» отримував чистий прибуток, отже підприємство є рентабельним. Разом з тим, чистий прибуток та виручка зменшуються, а вартість активів «ВЧДР-7 Знам'янка» - навпаки збільшуються, що свідчить про те, що майно підприємства використовується з кожним роком менше ефективно. Період окупності «ВЧДР-7 Знам'янка» суттєво зріс: з 52 років в 2020 році до 529 років в 2022 році. Зростає тривалість оборотів дебіторської та кредиторської заборгованості, і фінансовий цикл має від'ємне значення, що свідчить про те, що підприємство залежить від позикових коштів.

3. Всі методики бальної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства базуються на суб'єктивних факторах відбору показників, які приймають участь в аналізі та наданні цим показникам певного місця та балів, тобто визначення внеску та важливості кожного показника. Бальні (рейтингові) оцінки фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» підтверджують висновки про незадовільний фінансовий стан підприємства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Вибір пріоритетних напрямів аналізу фінансової звітності з урахуванням інформаційних потреб зовнішніх користувачів

Фінансова звітність зорієнтована в значній мірі на зовнішніх користувачів інформації і необхідно визнати, що часто керівництво підприємства і розглядає фінансову звітність лише з цієї точки зору. Відповідно необхідно враховувати тісний взаємозв'язок між рішеннями, які можуть прийняти зовнішні користувачі інформації на основі фінансової звітності з їх впливом на діяльність суб'єкта господарювання. Потенційні банки-кредитори приймаючи рішення щодо кредитування підприємства на основі фінансової звітності визначають майбутні цілі діяльності підприємства, які в даному конкретному випадку будуть зорієнтовані на цільове використання кредиту та вчасне його погашення.

В практиці діяльності органів державного управління розроблялись методики оцінки фінансового стану, які визначали певні критеріальні (порогові, граничні) значення показників, які розраховувались на основі даних фінансової звітності, а саме:

- Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. №81 [45] ;
- Методика інтегральних оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. №22 [44];

- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 [71];
- Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвердженими Міністерством економіки України від 19.01.2006 р. №14 [51];
- Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 року №170 [43];
- Методичні рекомендації щодо проведення системного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності по здійсненню випереджувальних заходів запобігання банкрутству підприємства транспортно-дорожнього комплексу, затверджені наказом Мінтрансу України від 10 лютого 2003 року №92 [54];
- Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 [72];
- Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 року №99 [53]).

Наприклад, в Методиці аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затвердженій наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 року №170 [60], яка є чинною і зараз, запропоновані наступні напрямки врахування галузевих

особливостей підприємств.

Таблиця 3.1

Оцінка ефективності діяльності підприємства з урахуванням галузевої специфіки

Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Оцінка ефективності діяльності з урахуванням галузевої специфіки
Високе значення	Високе значення	Високе значення	Задовільно для всіх підприємств
Низьке значення	Високе значення	Середнє значення	Задовільно для підприємств видобувної промисловості
Низьке значення	Середнє значення	Середнє значення	Задовільно для підприємств сільського господарства
Середнє значення	Високе значення	Низьке значення	Задовільно для будівельних підприємств
Високе значення	Низьке значення	Середнє значення	Задовільно для підприємств переробної, харчової промисловості, торгівлі
Низьке значення	Низьке значення	Низьке значення	Незадовільно для всіх підприємств

Необхідно звернути увагу на наявний тісний зв'язок між фінансовою звітністю та адмініструванням податків. В практиці податкового контролю використовується ризикоорієнтований підхід, який базується на класифікації підприємств за категоріями ризиків, що передбачено Наказом Міністерства фінансів України №524 від 02.06.2015 (у редакції наказу Міністерства фінансів України №548 від 07.09.2020 року, зі змінами та доповненнями) «Порядок формування плану-графіку проведення документальних планових перевірок платників податків» [61].

Серед критеріїв віднесення платників податків – юридичних осіб до високого ступеня ризику можна виділити такі показники, які визначаються і розраховуються в основному за даними фінансової звітності. Розподілимо ці показники залежно від основного об'єкту, стосовно якого вони формуються. Аналіз Порядку формування плану-графіку проведення документальних планових перевірок платників податків дозволив виділити шість основних об'єктів і відповідно груп показників, а саме (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Показники віднесення платників податків – юридичних осіб до високого та середнього ступеня ризику на основі даних фінансової звітності

№	Основний об'єкт	Показники
Високий ступінь ризику		
Група 1	Фінансовий результат від реалізації продукції (товарів, робіт, Послуг)	<ul style="list-style-type: none"> • «здійснення операцій з реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) нижче собівартості; • різниця між собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) та чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) не перевищує 10 відсотків собівартості реалізованої продукції» [61]
Група 2	Фінансовий результат від операційної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • «інші операційні витрати перевищують 30 відсотків загальних витрат операційної діяльності; • декларування від'ємного значення фінансового результату від операційної діяльності; • сума інших операційних витрат, витрат на збут та адміністративних витрат перевищує собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг); • інші операційні витрати перевищують суму матеріальних затрат та витрат на оплату праці» [61]
Група 3	Дебіторська та кредиторська	<ul style="list-style-type: none"> • «зростання удвічі та більше кредиторської заборгованості

№	Основний об'єкт	Показники
	заборгованість	за продукцію (товари, роботи, послуги) протягом двох попередніх (звітних) років при зростанні запасів; <ul style="list-style-type: none"> • дебіторська заборгованість перевищує кредиторську більше ніж у 2 рази; • сума довгострокових зобов'язань і забезпечень більше ніж 10 млн. грн. або перевищує 30 відсотків загальних обсягів постачання» [61]
Група 4	Запаси	<ul style="list-style-type: none"> • «невідповідність залишків запасів на складах до обсягів реалізації» [61]
Група 5	Основні фонди та амортизація	<ul style="list-style-type: none"> • «зменшення вартості основних фондів у значних обсягах при відсутності збільшення сплати податку на прибуток; • сума розрахованої амортизації основних засобів та нематеріальних активів на 30 відсотків перевищує суму нарахованої амортизації основних засобів та нематеріальних активів відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності» [61]
Група 6	Коригування звітності	<ul style="list-style-type: none"> • «здійснення платниками податків коригування звітності шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці понад 30 відсотків» [61]
Середній ступінь ризику		
Група 2	Фінансовий результат від операційної діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • «інші операційні витрати більші за інші операційні доходи» [61];

№	Основний об'єкт	Показники
Група 6	Коригування звітності	<ul style="list-style-type: none"> «здійснення платником податків коригування звітності шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці від 20 до 30 відсотків» [61];
Група 7	Фінансові результати до оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> «відхилення між значеннями фінансового результату до оподаткування (прибуток або збиток), визначеного у фінансовій звітності відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, задекларованого у податковій звітності, та фінансового результату до оподаткування (прибуток або збиток), задекларованого у фінансовій звітності, понад 10 відсотків» [61];
Низький ступінь ризику		
Група 6	Коригування звітності	<ul style="list-style-type: none"> «здійснення платником податків коригування звітності шляхом зменшення фінансового результату до оподаткування, визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці від 10 до 20 відсотків» [61];

Змістовий аналіз цих показників дозволив виділити такі групи:

Група 1 стосується фінансового результату від реалізації продукції і базується на аналізі обсягу та співвідношення таких показників, як: виручка

від реалізації, собівартість, чистий дохід від реалізації. Ця група показників стосується лише критеріїв віднесення до високого ризику.

Група 2 охоплює фінансовий результат від операційної діяльності та стосується критеріїв віднесення до груп високого та середнього ризику. Аналізуються такі показники: витрати операційної діяльності, інші операційні витрати, витрати на збут, адміністративні витрати, собівартість реалізованої продукції, фінансовий результат від операційної діяльності, матеріальні затрати та витрати на оплату праці.

Група 3 стосується дебіторської та кредиторської заборгованості і критеріїв високого ризику. Аналізуються обсяги кредиторської заборгованості за продукцію (товари, роботи, послуги), дебіторської та кредиторської заборгованості, довгострокові зобов'язання і забезпечення.

Група 4 стосується запасів і використовується для критеріїв високого ризику. Аналізується обсяг залишків запасів.

Група 5 стосується основних засобів та сум нарахованої амортизації і використовується для критеріїв високого ризику. Аналізується вартість основних засобів та розрахована амортизація основних засобів і нематеріальних активів.

Група 6 стосується показників коригування фінансового результату; цей показник включений, оскільки він відображається в звіті про власний капітал. Цей показник використовується для критеріїв високого, середнього і низького ризику.

Група 7 стосується фінансового результату до оподаткування та відноситься виключно до критеріїв середнього ризику.

Показники перших трьох груп стосуються виключно показників фінансової звітності і моніторити їх доволі легко для керівництва. Показники груп 4-7 ув'язуються з іншими показниками, тому для їх оцінки потрібні інші показники або ж не зрозумілі критерії оцінювання показників. Наприклад, такий показник як невідповідність залишків запасів на складах до обсягів

реалізації доволі важко чітко проаналізувати, оскільки відсутній критерій, що слід розглядати як «невідповідність».

Наведені показники показують, що показники фінансово-господарської діяльності, а, відповідно, і фінансової звітності мають суттєвий вплив на оцінювання підприємства як платника податків. Управління підприємством має враховувати такі показники, які свідчать про «зони ризику» в діяльності підприємства, та те, як вони відображаються у фінансовій звітності.

3.2. Прийняття рішень щодо фінансового оздоровлення на основі аналізу фінансової звітності

Процедури фінансового оздоровлення може складатися з багатьох заходів, які можуть бути застосовані до неплатоспроможного підприємства. Важливе значення має вибір заходів, які дозволяють здійснити фінансове оздоровлення з найбільшим ефектом.

Розглянемо метод управління фінансовим оздоровленням підприємства, які базується на впливу заходів по фінансовому оздоровленню на показники, які оцінюють фінансовий стан підприємства з наступним ранжуванням цих заходів.

Сутність пропонованого методу управління фінансовим оздоровленням підприємства полягає в модулюванні впливу заходів по фінансовому оздоровленню на показники комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Ці показники можуть бути обрані, виходячи з необхідності оцінки платоспроможності підприємства, його фінансової стійкості та інвестиційної ефективності, ефективності діяльності. Прикладами таких показників оцінки фінансового стану підприємства можуть бути:

- показник поточної ліквідності;
- показник співвідношення позикових коштів до власних;
- показник співвідношення активів та виручки тощо.

Сама методика моделювання впливу заходів по фінансовому оздоровленню на показники комплексної оцінки фінансового стану підприємства складається з двох процедур.

I. Процедура оцінки впливу системи заходів по фінансовому оздоровленню на показники оцінки фінансового стану. Дана процедура представлена на рис. 3.1.

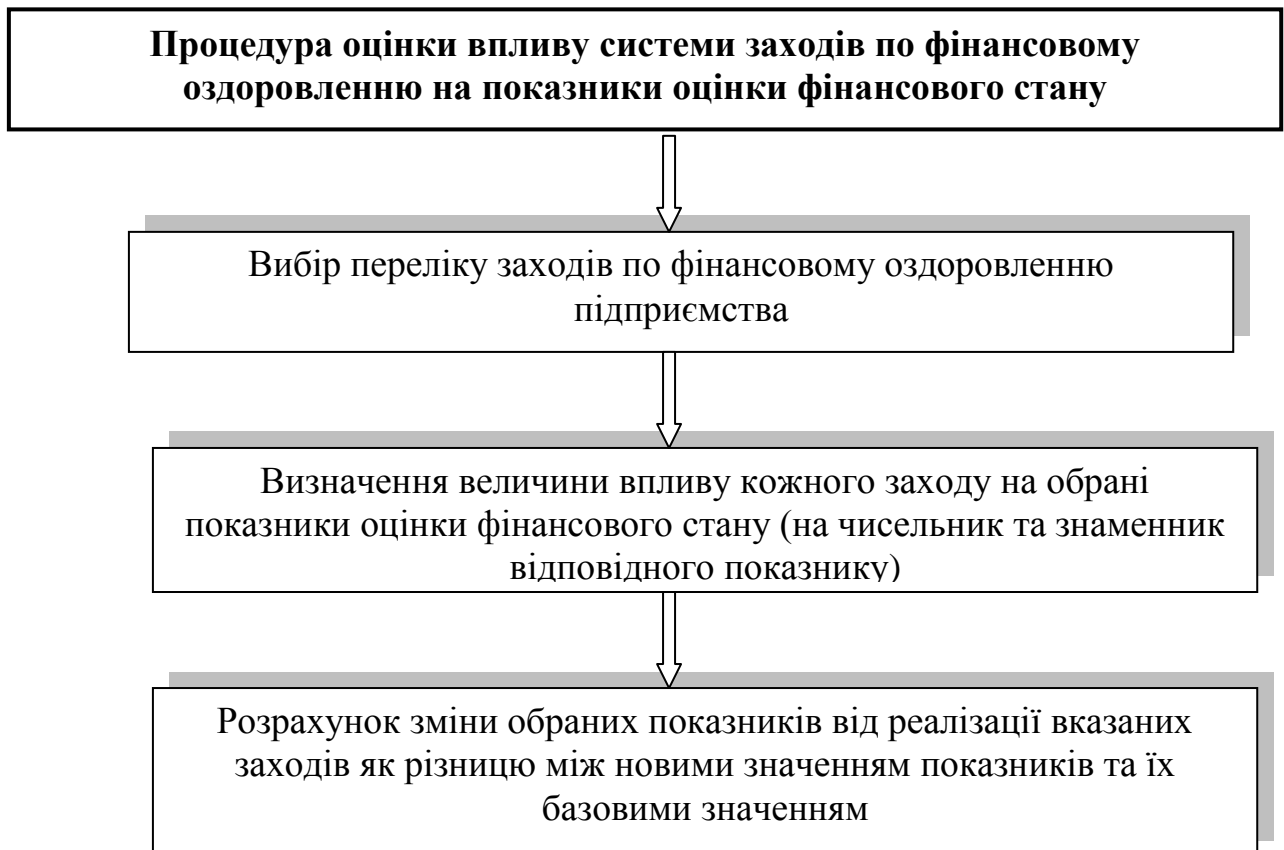

Рис. 3.1 Процедура оцінки впливу системи заходів по фінансовому оздоровленню на показники оцінки фінансового стану

Спочатку розраховується значення обраних показників (базове значення) комплексної оцінки без врахування заходів по фінансовому

оздоровленню. Значення цих показників розраховується за даними фінансової звітності.

Для кожного заходу визначається величина впливу конкретного заходу по фінансовому оздоровленню на часний показник оцінки фінансового стану. Тобто кожний з представлених заходів буде спричинювати вплив на чисельник та знаменник відповідного показника оцінки фінансового стану підприємства.

Далі розраховується нове значення кожного показника з врахуванням впливу на нього розглянутих заходів по фінансовому оздоровленню. Таким чином, ми визначаємо значення зміни часного показника як результат застосування певного заходу. При узагальненні окремих показників та визначенні комплексного показника, можна отримати значення відповідної зміни комплексного показника.

II. Процедура вибору оптимальної системи заходів по фінансовому оздоровленню підприємства. За результатами розрахунку за описаною вище процедурою для кожного із заходів ми здійснюємо їх ранжування за критерієм максимального їх впливу на комплексний показник.

Процедура вибору оптимальної системи заходів по фінансовому оздоровленню підприємств наведена на рис. 3.2.

Слід враховувати, що сутність даного методу полягає не у виборі конкретного комплексного показнику конкретних заходів, а у визначенні впливу заходів, які пропонується застосувати для оздоровлення конкретного підприємства, на показники фінансового стану. При цьому самі показники можна обирати, виходячи з конкретних умов підприємства.

Розглянемо застосування методики для комплексного показника, який складається з одного часного показника – коефіцієнту поточної ліквідності та трьох заходів по фінансовому оздоровленню:

Рис. 3.2 Процедура вибору оптимальної системи заходів по фінансовому оздоровленню підприємств

- реалізація основних засобів;
- зниження рівня дебіторської заборгованості;
- здача майна в оренду.

Якщо до реалізації заходів фінансового оздоровлення коефіцієнт поточної ліквідності дорівнював: $K_{тл1}$, то після реалізації заходів він буде становити $K_{тл2}$.

$$K_{тл1} = OA / ПЗ,$$

$$K_{тл2} = (OA \pm \Delta OA) / (ПЗ \pm \Delta ПЗ), \text{ де}$$

OA, ПЗ – величина оборотних активів та поточних зобов'язань підприємства до здійснення заходів по фінансовому оздоровленню;

Δ ОА, Δ ПЗ – зміни оборотних активів та поточних зобов'язань підприємства до здійснення заходів по фінансовому оздоровленню.

Порядок розрахунку впливу обраних заходів по фінансовому оздоровленню на рівень поточної ліквідності наступний.

1. Реалізація основних засобів.

В процесі реалізації необоротних активів зменшується їх залишок (запас) та збільшується вартість оборотних активів за рахунок надходження грошових коштів. Але слід враховувати, що реалізації основних засобів призведе до збільшення поточних зобов'язань на певну дату, оскільки вартість проданих основних засобів буде об'єктом обкладання податком на прибуток та податком на додану вартість.

2. Зниження рівня дебіторської заборгованості.

У випадку, якщо рівень дебіторської заборгованості стає надто високим, його скорочення слід розглядати як засіб фінансового оздоровлення. Для цього підприємству необхідні додаткові умови – активізація діяльності збутових підрозділів, судові розгляди. Коефіцієнт поточної ліквідності ефекту від зниження дебіторської заборгованості не відчує, адже буде відбуватися лише перерозподіл в структурі оборотних активів: зниження дебіторської заборгованості та збільшення залишку грошових коштів. На поточні зобов'язання таке зниження не вплине, адже податкові зобов'язання по податку на прибуток та ПДВ виникають за правилом «першої події», тобто при відвантаженні продукції, виконанні послуг. Отже, такий захід матиме ефект лише на коефіцієнт абсолютної ліквідності, який зростатиме.

3. Здача майна в оренду.

В результат здачі майна в оренду підприємство отримує приріст активів внаслідок отримання орендних платежів, з іншого боку відбудеться зростання поточних зобов'язань на величину податку на прибуток та податку на додану вартість.

Застосовуючи дану методику для показників, розрахованих за даними зовнішньої фінансової звітності конкретного підприємства, ми маємо можливість ранжувати заходи та визначити найбільш значимі заходи для здійснення фінансового оздоровлення підприємства, що в свою чергу дозволить менеджерам підприємства розробити алгоритм дій по виводу свого підприємств з кризи.

Висновки до розділу 3

Запропоновані напрямки вдосконалення процедур використання результатів аналізу фінансової звітності в процесі управління суб'єктом господарювання включають такі:

1. Фінансова звітність зорієнтована в значній мірі на зовнішніх користувачів інформації і необхідно визнати, що часто керівництво підприємства і розглядає фінансову звітність лише з цієї точки зору. Відповідно необхідно враховувати тісний взаємозв'язок між рішеннями, які можуть прийняти зовнішні користувачі інформації на основі фінансової звітності з їх впливом на діяльність суб'єкта господарювання.

2. Необхідно звернути увагу на наявний тісний зв'язок між фінансовою звітністю та адмініструванням податків. В практиці податкового контролю використовується ризикоорієнтований підхід, який базується на класифікації підприємств за категоріями ризиків. Серед критеріїв віднесення платників податків – юридичних осіб до високого ступеня ризику можна виділити такі показники, які визначаються і розраховуються в основному за даними фінансової звітності. Змістовний аналіз дозволив розподілити аткі показники на сім груп. Наведені показники показують, що показники фінансово-господарської діяльності, а, відповідно, і фінансової звітності мають суттєвий вплив на оцінювання підприємства як платника податків.

Управління підприємством має враховувати такі показники, які свідчать про «зони ризику» в діяльності підприємства, та те, як вони відображаються у фінансовій звітності.

3. Оцінка фінансового стану не може обмежуватися лише розрахунком показників оцінки фінансового стану. Його завершальний етап повинен включати формулювання обґрунтованих висновків щодо рівня фінансової стійкості підприємства та розробку заходів щодо його покращення та підвищення ефективності діяльності з метою підвищення привабливості підприємства. Важливе значення має вибір заходів, які дозволять здійснити фінансове оздоровлення з найбільшим ефектом. Даний вибір повинен, на наш погляд, базуватися на оцінці впливу заходів по фінансовому оздоровленню на показники оцінки фінансового стану підприємства з наступною класифікацією цих заходів за пріоритетністю.

ВИСНОВКИ

За результатами вивчення теоретичних та практичних аспектів аналізу фінансової звітності та використання його результатів в системі управління підприємством зроблено такі висновки:

1. Інформація виступає необхідним елементом процесу управління будь-якою соціально-економічною системою, для здійснення грамотного та ефективного управління необхідно мати наявності належне інформаційне забезпечення. Усі інформаційні ресурси можуть бути згруповані в 5 груп: відомості регулятивно-правового характеру, відомості нормативно-довідкового характеру, дані системи бухгалтерського обліку, статистичні дані, несистемні дані. Інформація перших двох груп є в значній мірі довідковою, оскільки дає інформацію про засади формування даних або про необхідність формування та аналізу певної групи даних. Три інші групи накопичують дані, які безпосередньо підлягають аналізу.

2. Фінансова звітність є складовою такої групи, як дані системи бухгалтерського обліку. У відповідності з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки до звітів; суб'єкти малого підприємництва та представництва іноземних суб'єктів господарювання подають лише баланс та звіт про фінансові результати. Дані фінансової звітності є пріоритетними при проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності, оскільки відповідають таким вимогам, як співставність, доступність, доречність, достовірність, адекватність. Пріоритетність використання фінансової звітності для аналізу в системі управління підприємством полягає в тому, що дані фінансової звітності публічні і доступні зовнішнім користувачам, отже дані аналізу зрозумілі зовнішнім користувачам.

3. Аналіз фінансового стану на основі даних фінансової звітності

зазвичай починають асоціюють з таким терміном як «фінансовий аналіз підприємства». У формуванні наукових напрямків аналізу фінансової звітності виділяють наступні школи: «школа емпіричних прагматиків», «школа статистичного фінансового аналізу», школи мультіваріантних аналітиків», «школа аналітиків, які зайняті діагностикою банкрутства компаній», «школа учасників фондового ринку».

4. Фінансовий аналіз представляє собою систему способів дослідження та оцінки фінансово-майнового стану підприємства, фінансових результатів діяльності, грошових потоків та власного капіталу на основі публічної інформації, вагомою складовою якої є фінансова звітність. У запропонованому визначенні виокремлені чотири елементи: фінансово-майновий стан, фінансові результати, грошові потоки та власний капітал, що відповідає основним елементам фінансової звітності. Внутрішній аналіз асоціюють з терміном «управлінський», а представляє він собою систему способів дослідження та оцінки основних процесів фінансово-господарської діяльності підприємства, які відповідають основним функціональним сферам (матеріальні витрати, оплата праця та робоча сила, витрати, інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, дебіторська та кредиторська заборгованість тощо) на основі всього комплексу інформації, який знаходиться в розпорядженні управлінського персоналу. Принципові відмінності між фінансовим та управлінським аналізом, виходячи із запропонованих визначень, полягають в таких елементах: основні об'єкти, джерела інформації, доступність джерел інформації.

5. Моделі оцінки ймовірності банкрутства, показники (коефіцієнти) яких формуються на основі фінансової звітності, мають такі суттєві переваги: невелика кількість показників, які використовуються для аналізу, що при наявності точної визначеної моделі забезпечує точність розрахунків, але при цьому потрібне незначний час, тобто трудомісткість розрахунків не дуже велика; інтегральні, узагальнюючі показники дозволяють здійснювати

порівняння різних підприємств; інформація для розрахунку показників моделей доступна, оскільки її можна отримати з фінансових звітів, які доступні для усіх користувачів; моделі дають можливість робити прогнози і це їх найбільша перевага – прогнози та оцінку ймовірності банкрутства, розвитку підприємства, змін його фінансового стану.

6. «ВЧДР-7 Знам'янка» має нестійкий фінансовий стан, оскільки його баланс відповідає таким позитивним критеріям: валюта балансу в кінці звітного періоду збільшується у порівнянні з початком періоду; при інших рівних умовах темпи зростання оборотних активів вище, ніж темпи збільшення необоротних активів; в балансі відсутня стаття «непокріті збитки», але разом з тим, присутні негативні тенденції, а саме: власний капітал підприємства не перевищує позиковий та темпи його зростання менше, аніж темпи росту позикового капіталу; частка власного капіталу у валюті балансу нижче 50%.

7. Протягом досліджуваного періоду «ВЧДР-7 Знам'янка» отримував чистий прибуток, отже підприємство є рентабельним. Разом з тим, чистий прибуток та виручка зменшуються, а вартість активів «ВЧДР-7 Знам'янка» - навпаки збільшуються, що свідчить про те, що майно підприємства використовується з кожним роком менше ефективно. Період окупності «ВЧДР-7 Знам'янка» суттєво зріс: з 52 років в 2020 році до 529 років в 2022 році. Зростає тривалість оборотів дебіторської та кредиторської заборгованості, і фінансовий цикл має від'ємне значення, що свідчить про те, що підприємство залежить від позикових коштів.

8. Всі методики бальної (рейтингової) оцінки фінансового стану підприємства базуються на суб'єктивних факторах відбору показників, які приймають участь в аналізі та наданні цим показникам певного місця та балів, тобто визначення внеску та важливості кожного показника. Бальні (рейтингові) оцінки фінансового стану «ВЧДР-7 Знам'янка» підтверджують висновки про незадовільний фінансовий стан підприємства.

9. Фінансова звітність зорієнтована в значній мірі на зовнішніх користувачів інформації і необхідно визнати, що часто керівництво підприємства і розглядає фінансову звітність лише з цієї точки зору. Відповідно необхідно враховувати тісний взаємозв'язок між рішеннями, які можуть прийняти зовнішні користувачі інформації на основі фінансової звітності з їх впливом на діяльність суб'єкта господарювання.

10. Необхідно звернути увагу на наявний тісний зв'язок між фінансовою звітністю та адмініструванням податків. В практиці податкового контролю використовується ризикоорієнтований підхід, який базується на класифікації підприємств за категоріями ризиків. Серед критеріїв віднесення платників податків – юридичних осіб до високого ступеня ризику можна виділити такі показники, які визначаються і розраховуються в основному за даними фінансової звітності. Змістовний аналіз дозволив розподілити аткі показники на сім груп. Наведені показники показують, що показники фінансово-господарської діяльності, а, відповідно, і фінансової звітності мають суттєвий вплив на оцінювання підприємства як платника податків. Управління підприємством має враховувати такі показники, які свідчать про «зони ризику» в діяльності підприємства, та те, як вони відображаються у фінансовій звітності.

11. Оцінка фінансового стану не може обмежуватися лише розрахунком показників оцінки фінансового стану. Його завершальний етап повинен включати формулювання обґрунтованих висновків щодо рівня фінансової стійкості підприємства та розробку заходів щодо його покращення та підвищення ефективності діяльності з метою підвищення привабливості підприємства. Важливе значення має вибір заходів, які дозволять здійснити фінансове оздоровлення з найбільшим ефектом. Даний вибір повинен, на наш погляд, базуватися на оцінці впливу заходів по фінансовому оздоровленню на показники оцінки фінансового стану підприємства з наступною класифікацією цих заходів за пріоритетністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2019. 114 с.
2. Алькема В., Кучмєєв О. (2020). Аналіз сучасних підходів до оцінки стану економічної безпеки торговельних підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. (4 (60), 187–194. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-60-187-194> (дата звернення: 15.11.2023).
3. Аналіз господарської діяльності: Г. Даценко, Н. Коцеруба, І. Крупельницька, О. Кудирко, І. Лобачева; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. Вінниц. торг.-екон. ін-т. Вінниця. 2021. 416 с. <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=27776.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
4. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій. Під редакцією К. Ковальчук. Центр навчальної літератури, 2019. 328 с.
5. Березін О. В. Безпарточний М.Г. Стратегія підприємства: навч. посіб. Київ: Ліра, 2021. 224 с.
6. Берницька Д. І. Стратегія підприємства: навч. посіб. Тернопіль: Крок, 2019. 213 с. 3. Головка Т.В., Сагова С.В. Стратегічний аналіз: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. Київ : КНЕУ, 2002.198 с.
7. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу : колективна монографія ; за заг. ред. В.Я. Плаксієнка. К.: «Центр учбової літератури», 2021. 320 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ede0634c-4caa-4490-a2d0-12cd60830fb6/content> (дата звернення: 15.11.2023).
8. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] К.: Центр учбової літератури,

2007. 522 с.
9. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2021. 260 с.
 10. Гудзь О.І. Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікація. Економіка і суспільство. 2018. № 8. С. 346-52.
 11. Гура О. Л., Бобівський В. А. Стратегія розвитку підприємств в Україні. Економіка та держава. 2020. № 5. С. 175–181. URL: DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.175 (дата звернення: 15.11.2023).
 12. Давидов Г.М., Шалімова Н.С. Звітність підприємств: Навчальний посібник. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2011. 623 с. + компакт-диск. (Вища освіта XXI століття)
 13. Довгопол Н.В., Полозова Т.В., Радченко М.О. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків: ХНУРЕ, 2021. 300 с. URL: <https://publish.nure.ua/catalog/view/105/60/410> (дата звернення: 15.11.2023).
 14. Дубинська О. Розробка методичних рекомендацій щодо визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на основі розрахунку показників його фінансового стану. Acta Academiae Veregsasiensis. Economics. 2022. №2. С. 109-116. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/40> (дата звернення: 15.11.2023).
 15. Економічна аналітика в бізнесі: нав. посіб. / [О.С. Гринькевич, С.О. Матковський, А.В. Сидорова та ін.]; за ред.. О.С. Гринькевич, С.О.Матковського, А.В. Сидорової, Н.С. Струк. Львів: ЛНУ ім.. Івана Франка, 2022. 480 с.
 16. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./ Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротاپронт. 2015. 310с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5717/1/Економічний%20аналіз.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).

17. Економічні ризики: методи вимірювання та управління: Навчальний посібник / Скопенко Н.С., Федулова І.В., Мазник Л.В., Кириченко О.М., Удворгелі Л.І.; за заг. ред. Скопенко Н.С. К. : НУХТ, 2021. 344 с. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad3cf033-6858-4e2f-b001-85f9b3dc0d8f/content> (дата звернення: 15.11.2023).
18. Єпіфанова І. Ю. Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ ім. Т.Г. Шевченка. 2017. Вип. 2 (55).
19. Жерліцин Д.М. Моделі ризик-менеджменту : методичні вказівки до виконання курсових робіт [для студентів ОПП «Економічна кібернетика» спеціальності 051 «Економіка»]. Київ: НУБіП, 2020. 104 с.
20. Жихарєва В.В., Савельєва Т.М. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності Випуск № 9. 2017. С. 417-421. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/4705/2/shkolna.pdf#page=417> (дата звернення: 15.11.2023).
21. Зав`ялова М. Магопець О. Бобков Ю. Аналіз зовнішнього середовища підприємства як основний етап розробки стратегії. Економічний аналіз: Зб. наукових праць. 2023. Том 33. № 2. С. 185-193. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/5707#google_vignette; DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.02.185> (дата звернення: 15.11.2023).
22. Загальні вимоги до фінансової звітності : Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку від 7 лют. 2013 р. №1 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 28.11.2023)
23. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

24. Іваненко В.О., Новіченко Л.С. Аналіз господарської діяльності (практикум): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів екон.спец. К.: ТОВ “Август Трейд”, 2016. 164 с.
25. Івахів Ю. О. Фінансова звітність підприємств: обліково-аналітичні аспекти : дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. К. : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2012. 258 с.
26. Івахів Ю. Сутність і роль фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення суб'єктів ринку. Економічний аналіз : зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. 2010. Вип. 5. С. 264-267.
27. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посібник / В.Д. Шквір, А.Г. Загородній, О. С. Височан. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2003. 268 с.
28. Капучак І. О., Хмелевська А.В. Систематизація принципів організації обліку та складання фінансової звітності. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 2. Т.1. С. 26-30.
29. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності : підручник. / Г.І. Кіндрацька, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/30fe4228-dda4-48a1-81e8-97f74826aa2e/content> (дата звернення: 15.11.2023).
30. Колесніченко А.С. Облік і звітність у формуванні ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління суб'єктів господарювання фінансово-кредитної та бюджетної сфер. Бізнес Інформ = Business Inform. 2017. № 1(468). С. 256-262. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/27815> (дата звернення: 15.11.2023).
31. Концептуальна основа фінансової звітності ю URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення: 15.11.2023).
32. Косяк А.П., Зубенко А.В. Бухгалтерський облік II : навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. 326 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/287725638.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
33. Кочетков О.В. Кобилкін О.М., Кобилкіна С.В. Стратегічний аналіз: навч. посіб. Київ: «Кондор», 2017. 412 с. 11. Пилипенко О.В. Стратегічний аналіз : навч. посіб. Київ: ДП «Вид.Дім «Персонал», 2018. 350 с.
34. Краєвський В.М., Колісник О.П., Гуріна Н.В. та ін. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 388 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kraievskiy_Volodymyr/Bukhhalterskyi_oblik.pdf? (дата звернення: 15.11.2023).
35. Крупка Я. Д. Користувачі облікової інформації та проблеми задоволення їх інформаційних потреб. Вісник ЖДТУ. 2010. № 3(53).
36. Крупка Я.Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві / Бухгалтерський облік і аудит. 2006. № 5.С.11-18
37. Кузь В.І. Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т імені Юрія Федьковича, 2019. 224 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1946/Nav_pos_ib_2019_new.pdf?sequence=1 (дата звернення: 15.11.2023).
38. Кузьмін О.Є., Георгіаді Н.Г. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства: Монографія. Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2006. 368 с.
39. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу : навчальний посібник. К. :

- Знання, 2008. 639 с.
40. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 256 с. https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1460/1/Навч%20посібник%20УФР%2027_10_2020.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
 41. Левицька С.О., Осадча О.О., Антонюк О.Р., Зінкевич О.В. [та ін.]. Бухгалтерський облік в управлінні : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Рівне, 2023. 244 с. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/25915/1/Бухгалтерський%20облік%20%20зах.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
 42. Марусяк Н.Л. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.
 43. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 року №170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
 44. Методика інтегральних оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. №22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
 45. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженою наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. №81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

46. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 № 1315 URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v1315201-06> (дата звернення: 15.11.2023).
47. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=66826&cat_id=50097 (дата звернення: 15.11.2023).
48. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 16.11.2009 р. № 1327 URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-z-buhgalterskogo-doc4523.html> (дата звернення: 15.11.2023).
49. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 року № 561 URL: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=293623 (дата звернення: 15.11.2023).
50. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: Наказ Міністерством промислової політики від 09.07.2007 р. № 373 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN30532.html (дата звернення: 15.11.2023).
51. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвердженими Міністерством економіки України від 19.01.2006 р. №14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0010557-01#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
52. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України 27 червня 2013 р. № 635. URL: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/MetodRek/metod_uchet_polit.aspx

- (дата звернення: 15.11.2023).
53. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків), схвалені Аудиторською палатою України (протокол засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 року №99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0099230-01#Text>. (дата звернення: 15.11.2023).
54. Методичні рекомендації щодо проведення системного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності по здійсненню випереджувальних заходів запобігання банкрутству підприємства транспортно-дорожнього комплексу, затверджені наказом Мінтрансу України від 10 лютого 2003 року №92. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/102986__102986 (дата звернення: 15.11.2023).
55. Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства: Наказ Міністерства аграрної політики України від 17.12.2007 № 921. URL: <http://ua-info.biz/legal/basexw/ua-emetmvt.htm> (дата звернення: 15.11.2023).
56. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 15.11.2023).
57. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 «Консолідована та окрема фінансова звітність» URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_045 (дата звернення: 15.11.2023).
58. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_

- id=92408 > (дата звернення: 15.11.2023).
59. Міщук Г.Ю., Джигар Т.М., Шишкіна О.О. Економічний аналіз: навч. посібник. Рівне: НУВГП, 2017. 156 с.
<https://kpdі.edu.ua/biblioteka/%D0%95/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%9C%D1%96%D1%89%D1%83%D0%BA%20%D0%93.%D0%AE..pdf>
(дата звернення: 15.11.2023).
60. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки» від 27 березня 2006 року №332\12206 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
61. Наказ Міністерства фінансів України №524 від 02.06.2015 (у редакції наказу Міністерства фінансів України №548 від 07.09.2020 року, зі змінами та доповненнями) «Порядок формування плану-графіку проведення документальних планових перевірок платників податків». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15#Text> (дата звернення 28.11.2023)
62. НП(С)Б0 1 - Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <https://zakon.help/law/73/edition14.03.2017/page1> (дата звернення: 15.11.2023).
63. Облік, аудит і оподаткування: бакалаврський курс. Частина 1: Навчальний посібник для студентів спеціальностей 071 «Облік і оподаткування» / Колектив авторів. За ред. проф. Мардус Н.Ю. Харків: НТУ «ХП», 2022. 523 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/bfc5e552-47fc-4fdc-8c5a-ee72c0864083/content> (дата звернення: 15.11.2023).

64. Озеран А. В. Обґрунтування фінансової звітності як джерела фінансової інформації. Фінанси, облік і аудит : збірник наукових праць. Вип. 20. К. : ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2012. С. 340-347.
65. П(С)БО 25 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/page> (дата звернення: 15.11.2023).
66. Паршин Ю.І., Паршина О.А. Основи економічного аналізу: Навч. Посібник. Дніпро: «ФОП Дробязко С.І.», 2020. 180 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5693/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%B5_%D0%9E%D0%95%D0%90_2020.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
67. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року №291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 9 грудня 2011 року № 1591) (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>. (дата звернення: 15.11.2023).
68. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.11.2023).
69. Позняковська Н.М., Зубілевич С.Я., Міклуха О.Л. та ін. Обліково-аналітичне забезпечення суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції»: монографія. Рівне: НУВГП. 2019. 414 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/14323/> (дата звернення: 15.11.2023).
70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів

- України від 31.03.1999 р. №87 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0391-99#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
71. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затвердженим Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
72. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджено наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text> (дата звернення: 15.11.2023).
73. Порядок подання фінансової звітності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 року №419 (із змінами та доповненнями). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-p> (дата звернення: 15.11.2023).
74. Посохов І.М. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 220 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/722daaed-43f3-49f4-aa9b-beb5439c8e13/content> (дата звернення: 15.11.2023).
75. Приймак С.В., Даниляк Л.Я. Аналіз господарської діяльності. Практикум. Львів, ЛДФА, 2015. 93 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Praktykum-Analiz-hosp.dial-nosti-Pryumak.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
76. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. Тернопіль, Карт-бланш, 2006. -334с.
77. Рета М.В., Мар'єнко В.О. Звітність як інформаційна основа розробки управлінських рішень: ключові проблеми. Дослідження та оптимізація

- економічних процесів «Оптимум-2016»: тр. 12-ї Між- нар. наук.-практ. конф. (6-8 грудня 2016 р.). Харків: НТУ «ХП», 2016. С. 174-177. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/25933> (дата звернення: 15.11.2023).
78. Роїк М.В., Присяжнюк О.І., Денисюк В.О. Огляд програмних засобів статистичного аналізу даних. Ефективна економіка. 2017. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5676> (дата звернення: 15.11.2023).
79. Рязанова Н.О. Бухгалтерський облік : навчально-методичний посібник. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. 287 с. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9069/zamena%2029.03.PDF?sequence=4&isAllowed=y> (дата звернення: 15.11.2023).
80. Савченко Р.О., Савченко Н.М. Фінансова звітність як джерело інформації для інвесторів та кредиторів. URL: Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 2 (57), т. 2. – С. 161–170.
81. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства : підручник. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 390 с
82. Сич Є. М., Пилипенко О. В., Стасишен М. С. Стратегічний аналіз: навч.-метод. посіб. Київ : Каравела, 2010. 304 с.
83. Скоробогатова Н.Є. Бухгалтерський облік: практикум: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2023. 114 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/52410/1/Bukhhalterskyi_oblik.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
84. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/1694/1/Posibnik%20ZFEBP.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).

85. Стратегічне управління: навч. посіб. / Л.Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 440с.
86. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / Давидов Г. М., Малахова В. М.,Магопєць О. А. та ін.- 2 –ге вид., стер. Київ : Знання, 2014. 389 с.
87. Стратегічний аналіз: навч. посіб. / О. В. Пилипенко; За заг. ред. М. І. Ковалє. Київ : ДП «Вид. дїм «Персонал», 2018. 350 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/strateg_analiz.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
88. Стратегія підприємства : підручник / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, Т. М. ЧечєтоваТєрашвілі та ін. Хпрків : ВД «ІНЖЕК», 2009. 560 с.
89. Усатєнко О.В. Бухгалтерський облік та звітність організацій : навч. посіб. Дніпро: НТУ «ДП», 2022. 74 с. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162792/%...%92..pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.11.2023).
90. Фальчєнко О.О. Теоретичні та методичні аспекти прогнозування фїнансової звітності підприємств. Економїка і суспїльство. 2016. Вип. 5. С. 446-449. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/Journal/5_ukr/79.pdf8 (дата звернення: 15.11.2023).
91. Фїнансовий менеджмент: підручник / Г. О. Партин Н. Є. Сєлючєнко. Львів: Видавництво Львівської полїтехнїки 2018. 388 с.
92. Фїнансово-економїчна безпека: теоретико-правовї аспекти : навч. посіб. / кол. авт. [Рєзворович К. Р. (кер.), Юнїн О. С., Круглова О. О. та ін.]. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 195 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2885/1/ФЕБ%20ПОСІБНИК.pdf> (дата звернення: 15.11.2023).
93. Швєць В. Г. Теорїя бухгалтерського обліку: навч. посіб. / В. Г. Швєць. – К. : Знання-Прєс, 2003. – 444 с.
94. Шкулїпа Л.В. Розвиток бухгалтерського обліку у вимїрі мїжнародних стандартів фїнансової звітності та інновацїйних технологїй:

- методологія та практика : монографія. Ніжин: Видавництво «Орхідея» 2020. 616 с. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3797610> (дата звернення: 15.11.2023).
95. Шмигель О. Є. Місце бухгалтерської фінансової звітності в системі обґрунтування і прийняття рішень. Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. 2010. № 4. С. 116-119.
96. Шурпенкова Р.К. Стратегічний аналіз як складова процесу управління підприємством. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Випуск 2 (112). С. 96-99. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20152\(112\)/sep20152\(112\)_096_ShurpenkovaRK.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20152(112)/sep20152(112)_096_ShurpenkovaRK.pdf) (дата звернення: 15.11.2023).
97. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності : лист від 29 лип. 2003 р. № 04230-04108 / Міністерство фінансів України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03> (дата звернення: 15.11.2023).
98. Юхименко-Назарук І.А. Особливості застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства: інституційний аспект. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2014. Вип.2. С.195-206.
99. Яценко С.О., Побережна Н.М. Особливості складання фінансової звітності підприємства та її аудит. Наука і освіта - запорука розвитку економіки: зб. матеріалів 3-го Міжвузівського молодіжного наук.-практ. форуму / ред. Є.М. Строков. Харків: НТУ «ХП», 2016. С. 62-63.

ДОДАТКИ